ГАЗАР ТАРЯАЛАНГАЙ, МАЛ АЖАЛАЙ ПРОДУКТНУУДЫЕ АБАХА, ГҮРЭНДЭ ХУДАЛДАХА ТҮСЭБҮҮДЭЭ, СОЦИАЛИС УЯЛГАНУУДАА АМЖАЛТАТАЙГААР ДҮҮРГЭҺЭН ХҮДӨӨ АЖАХЫН ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ НЭРЭ ХҮНДЭ, АЛДАР СОЛО!

(КПСС-эй ЦК-гай Уряануудhaa)

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

41-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 257 (10625) | 1964 оной октябриин 29, четверг | Сэн 2 мүнгэн

АГИТАТОР

Һайн мэдээсэл ерэнхэй: манай республика гүрэндэ таряа худалдаха социалис уялгаяа нэрэтэй солотойгоор дүүргэбэ. Республикымнай колхоз, совхозууд түсэбөөр хараалагдаhанда орходоо 2 миллион 576 мянган пүүд таряа гүрэндэ ехээр худалдаад байна. Энэ баясхалантай мэдээсэлөй hүүлээр хоёр хоноод Россин Федерациин бүхы колхознигуудые, совхозуудай хүдэлмэришэдые ехэ амжалта туйлаhанайнь түлөө партиин Центральна Комитет, Советскэ правительство халуунаар амаршалба. Россин Федерациин бүхы колхоз, совхозууд гүрэндэ таряа худалдаха социалис уялгаяа сум дүүргэhэн тухайдаа элидхэбэ.

Энээнтэй хамта Буряад оронойимнай хүдөөгэй ажалшад гүрэндэ мяха, hү, үндэгэ худалдаха 9 hарынгаа түсэб дүүргэhэн тухайгаа мэдээсэбэ. Эдэ бүгэдэмнай ехэ амжалта мүн. Энэ хадаа оролдосотой, габшагай ажалай аша үрэ байhаниинь ойлгосотой. Манай республикын хүдөөгэй ажалшад—механизаторнууд, колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэдэй дэмбэрэлтэ ажалые нэн түрүүн тэмдэглэхэ ёhотойбди. Энээнтэй хамта ургаса хуряалгада онсо ехэ үүргэ дүүргэhэн хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэд, автомашинануудай жолоошод, студентнэр магтаалда орохо ёhооро ороо.

Тиихэтэеэ хамта эдэ бүхы амжалтанууднай партийна организацинуудай, соёл сурталай хүдэлмэрилэгшэдэй хаба шадабариин ёhотой шалгалта болоhониинь элитэ. Юуб гэхэдэ, хүдөөгэй ажалшан бүхэндэ урдань табигдажа байhан зорилгые зүрхэ сэдьхэлдэнь хүрэтэр ойлгуулжа шадаа hаа, шэнэ хүсэл эрмэлзэлгэдэ зоригжуулжа шадаа hаа, ажахыда амжалта туйлагдахань лабтай ха юм. Энэ талаар Түнхэнэй үйлэдбэриин управлениин Саянай совхозой II отделениин партийна организациин ажал ябуулга анхармаар. Партийна организациин, үйлэдбэри дээрэ хүдэлжэ байhан бүхы коммунистнуудай үүргэ нүлөө улам дээшэлүүлхын тулада эндэ ехэ юумэн хэгдэнхэй, нэн түрүүн гурим журам шангадхаха, коммунистнуудые ажалай шиидхэхы hалбаринуудта эльгээхэ мэтын хэмжээнүүд абтаhан байгаа. Үйлэдбэриин түрүүшүүлые партида абаха тухай ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байдаг. Һүүлэй үедэ 8 түрүү хүнүүд—hаалишад, кукурузашан болон бусад партида ороо юм.

Эндэхи партийна организациин секретарь нүхэр Цыбенова түрүүтэй тус отделениин эдэбхитэд эмхидхөлэй, ойлгуулaмжын хүдэлмэри тодорхойгоор ябуулдаг болонхой. Ханын газетэ, «сахилгаан» хуудаhан гаргагдана гү, али агитаторай хөөрэлдөөн гү—соёл сурталай ямаршье хүдэлмэри—бултадаал ажахын зорилго бэелүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдана. Иигэжэ партийна организациин ажал ябуулгаяа тодорхойгоор эрхилдэг болоhоной ашаар отделениин ажал хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулагдадаг болонхой. Мүнөө жэлдэ таряагаа богони болзорто хуряажа дүүргээ, hү hаалиньшье дээшэлжэ байна. Гэшье hаа, эндэ хүмүүжэл-болбосоролой хүдэлмэри түгэс hайжаранхай гэхын аргагүй aаб даа. Энэ талаар партийна организациин хэхэ юумэнэй ехэ байhаниинь ойлгосотой.

Ажахыдаа улам ехэ амжалта туйлахын тулада ажалшан бүхэнтэй хөөрэлдэхэ, табигдажа байгаа гол шухала зорилгонуудые ойлгуулжа, зохёон байгуулха ажалда зоригжуулха—эгээл имэ зорилго агитаторнуудай, бүхы соёлшодой үмэнэ табигданхай. Эгээл энээн тухайда—ойлгуулaмжын, болбосорол-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри hайжаруулха бодомжонууд тухайдаа нүхэр Хулугурова бэшэнэ. Энэнь манай газетын мүнөөдэрэй номерто толилогдобо. Энээнhээ урда жэлнүүдтэ нүхэр Хулугурова багшын хүдэлмэриин (hургуулиие даагша) хажуугаар агитатор, пропагандистаар ходо хүдэлжэ ябаа. Мүнөө жэлдэ Эрхирэгэй совхозой II отделениин партийна организациин секретаряар hунгагданхай. Ойлгуулaмжын хүдэлмэриие hонирхолтой, хүнэй сэдьхэл буляамаар, үрэ нүлөө ехэтэйгээр ябуулха гэжэ ходоо оролдожо байдаг. Энэ талаар зарим тэды үрэ дүн туйлагданхай. Тиигэбэшье шиидхэгдөөгүй асуудалнууд: ажахыншье, болбосорол-хүмүүжүүлгыншье талаар бии гээшэ.

Ойлгуулaмжын хүдэлмэриин үрэ нүлөө ехэ болгохын тулада нэн түрүүн тэрэниие тодорхой, хурса, үнэншэмэ этигэмээр ябуулха шухала гэжэ нүхэр Хулугурова бэшэнэ. Ондоогоор хэлэхэдэ, ажабайдалтай, үйлэдбэритэй нягта холбоотойгоор энэ хүдэлмэри ябуулха гэгдэнэ. Энээнтэй хамта үнгэрhэн сагай үлэгдэлнүүдтэй шанга тэмсэл ябуулха гээшэ хүмүүжэл-болбосоролой хүдэлмэриин гол шухалань мүн болоно. Юрэнхыдөө хүдөө нютагуудта соёл сурталай хүдэлмэри шангадхаха хэрэгтэ интеллигенци, нэн түрүүн багшанар эдэбхитэйгээр хабаадаха ёhотой гэжэ нүхэр Хулугурова тон зүбөөр hанамжална. Үнэхөөрөө энэ багшын, хүмүүжүүлэгшын ажал ябуулга бусадта үльгэр жэшээ болохо үгэхэ ёhотой. 6 үхибүүдэй эхэ, эхин hургуулиие даагша, отделениин партийна организациин секретарь, тэрэ шадарайнгаа методическа нэгэдэлые даадаг—эдэ бүгэдые бултыень ябуулдаг энэ хүмнай сугтаа хүдэлдэг нүхэд—багшанараа, бусад эдэбхитэдые, ниитын эмхинүүдые соёл сурталай хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадуулдаг гуримтай.

Партийна эхин организацинуудай үүргэ, харюусалга улам дээшэлүүлхэ зорилго мүнөө онсо шухалаар табигдажа байна. Тиимэhээ партийна эхин организацинууд эмхидхэхы, ударидахы арга шадабаряа улам нарижуулха, соёл сурталайнгаа олон янзын зэбсэгүүдые улам хурсадхаха, мүлихэ ёhотой.

Ажал үйлэдбэриин участогууд дээрэ сэхэ хүдэлжэ байгаа олон зуун коммунистнуудые болбосорол-хүмүүжүүлгын хүдэлмэридэ үргэнөөр хабаадуулхын тулада хүдөөгэй парткомууд, ажахынуудай партийна комитедүүд хэшээл оролдолгоёо гаргаха болоно. Тиигэбэл, коммунизмын материально-техническа үндэhэ hуури байгуулха хэрэгые, үзэл сурталай талаhаань хангаха тушаа партиин ЦК-гай июниин Пленумэй табиhан зорилгын хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлэгдэхэнь лабтай.

Замбуулинай баатарнуудта спортын хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо

Гурбан hууритай «Восход» одон-онгосодо hуужа замбуулинай замаар дабшан, онсо гайхамшаг амжалта туйлаhан, замбуулинай дайда соогуур ниидэлгын талаар дэлхэйн рекордынуудые тогтооhон баатарнуудта: онгосын командир Владимир Комаровто, научна хүдэлмэрилэгшэ Константин Феоктистовта, врач Борис Егоровто СССР-эй спортын габьяата мастернуудай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгохо гэжэ СССР-эй спортын бүлгэмүүд болон эмхинүүдэй союзай соведэй Центральна Соведэй президиум тогтоогоо. (ТАСС).

АЖАЛАЙ ЕХЭ ИЛАЛТА

Чардаринска сөөрэм нуур тогтоохо, Сыр-Дарья мүрэнэй hабые хааха гол хүдэлмэри дүүргэжэ, ажалай ехэ илалта туйлаhантайнь дамжуулан, «Чардарстройн» управлениин барилгашад болон хабсаргагшадые КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет амаршалба.

(ТАСС).

Баунтын аймагай Ципиканай управлениин Маловска руднигай Павел Белушай даадаг алташадай бригада Октябриин hайндэрые ажалай шэнэ амжалтаар уттажа байна. Халаан бүхэнэйнь нормо ходо дүүлэн дүүргэгдэнэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарhаа) Павел Белуш хүдэлмэришэн Петр Киршанов хоёр.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Хуряалгын БААТАРНУУДТА — МАГТААЛ!

ЗОРИҺОНДОО ЗОЛТОЙ

(ОЧЕРК)

Ц. ДАШИЕВ.

Түгнын талын үбсүүн дээрэ тоонтоёо тулгаhан томо колхозой тарияншье гээшэнь ургажал мэдээ. Үндэршэг хүнэй үбсүүндэ хүрэмэ, эгээлэй хүбүүнэй эмдэ тулама, hөөм ута залаатай, хүжэтэмэ бүдүүн эшэтэй, шубуунай шүргажа ороход забhаргүй бүшэмэг шэниисын далай таба мянга гаран гектар дээрэ долгилно.

Хэлэхэн үдэрэй шанга наранда хайрагдажа, hаяхан лэ шаргалтажа байhан шэниисын полинууд гэб гэнтэ бүхыдөө тооной сайрашаба. Эрдэнитэ эдеэгээ даахаяа болиhон залаануудаа гунхылган, харгыгаар ябаhан хүнүүдтэ «түргэлыт, шамдыт» гэhэншүү арбай ноён аалиханаар дохисогооно.

Алтан далай дээгүүр тамарха арангата онгосонууд—хори гаран комбайн зэhэглэнхэй. «Мүрысөөндэ илаhан комбайнерта — мотоцикл, хоёрдохидонь—костюм...» гэхэ мэтын үнэтэ шан барюулхаар колхозой правлени шиидхэбэ. Хүбүүдшье гээшэ хүхюутэйнүүд, булта полевой стануудта сугларанхай.

— Зай хөмнай мотоцикл абаха азатай байхань гээшэб,—гээд хэншьеб захалба.

— Юун аза гэжэ даа, хэн имэ шанда хүртэхэ шадалтайб гыш даа, —гээд нөгөөнь ажаглаба.

— Платон Степанов..., Дондок Дашабылов...,—гэжэ байгаад хэдэн бэрхэ, үни удаан хүдэлhэн комбайнернуудай нэрэ дурдагдаба.

— Байзагты даа, Дашымнай Цыренжап нёдондо колхоз соогоо хоёрдохи hуурида гараа hэмнай, энэшни гайтайхан лэ эрэ байха. Бидэнэрэй эндэ шашалдажа байхада, тэрэшни поли дээрээ гараад лэ байхадаа торохогүй,—гээд хажууhaa нэгэн оролсобо.

— Цыренжабайшни толгой соо кукуруза бүхөөр hуушанхай, хэр гэлдэхэ ааб даа, — гээд нүгөөдэнь маргаба.

— Нүхэд, хэн юун бэ гээд мүнөө буляалдаад яахамнайб, хүн бүхэнэй хаба мэдэхэ,—гээд, бригадирай дуугархада, хүбүүд таража, түрүүшынгээ мүр гаргахаар бэлдэжэ ороно.

Үнэхөөр эгээл энээхэн үедэ Цыренжап Намаг-Толгойн поли дээрэ гаранхай, шүүдэр хатахые хүлеэжэ байгаа бэлэй. Эндэhээ түрэл нютагаа шэртэн хаража, ухаан бодолдоо олон табые оруулна. Үхибүүн ябахадаа hургуулида hураха гэжэ ябагаар хэдэн модо талхидагаа hанаадхина. Харин мүнөө нютаг бүхэндэмнай hургуули. Һүүлээрнь хүндэ хүшэр дайн. Эсэгын үйган хүбүүн хадаа арбан хоёртойhоо тракторта прицепщик боложо, дүүнэрээ тэжээлсэhэнээ, хожомынь өөрөө трактор агтын жолоо барижа эхилээд, энээхэн хөниной бэлшээри байhан талые булад анзаhаар үрбүүлжэ, имэ хэлхы таряалан болголсоhондоо омогорхоно.

— Бальжин, эндэhээ хэды центнер шэниисэ хуряагдаха гэжэ hананаш,—гээд, туhалагша хүбүүндээ хандана.

— Хори гаран центнер лэ гарахал байха даа,—гэжэ харюусана.

«Имэ баян ургаса урдань үзэгдөөгүй, энэмнай бидэ, механизаторнуудай, газараа hайнаар хахалдаг, таряалангаа уhалдаг, үтэгжүүлдэг болоходо захалhанай аша үрэ гээшэл» гэhэн тобшолол комбайнерай досоо түрэнэ.

Тиигэhээр байтарнь суг нэгэ полидо хүдэлхэ үеынь нүхэр, хүршэ hуудаг комбайнер Лыгден Дугаров «СК-3» машинаараа хүрэжэ ерэбэ. Үшөөшье хэдэн комбайн ерэжэ, зэргэлээ полинуудта шунгаба. Һорилдооншье захалаа.

Хабтагай хедерээрээ хүсэд умхуулөн, Цыренжабай комбайн аалиханаар урагшаа дабшаба. 500—600 метр ябаад лэ бункерынь дүүрэшэнэ. Автомашинын жолоошодшье ээлжээ эгүй гүйлгэлдэнэ. Хэдышье тэдэнэрэй оролдоо hаа, эндэ тэндэ дүүрэн бункер ороохотой комбайнууд хүүгайлалдана.

Эгээл хурдандаа ороод ябатарнь баруун урдаhaa бархагар хара үүлэн дүтэлжэ, аадарай урда тээхи дошхон hалхин бууша ба. Хүбүүдшье комбайнуудаа зогсоожо, байра тээшээ яаралдана. Цыренжабай комбайн зогсоногүй. Одоол бороогой шангалажа, саашаа ябаха аргагүйдэхэдээл, машинаяа байлгажа, хүнэгөөр адхаhан мэтэ ехэ үhатай бороохоо хоргодобод. Аадаршье зогсохо янзагүй, шэбээржэ захалба.

Суудхэ соо уhан бороо орожо, хүн амитанда юумэ хэхэ арга олгоогүй. Теэд энэшье үедэ Цыренжап миин үнгэрөөгүй. Түрүүшын үдэр комбайнайнгаа ямараар хүдэлhые адаглажа, хаананъ юуниинь hаад хүргэжэ болоноб гэжэ ойлгожо абаад, хэрэгтэй частьнуудые суглуулба. Илангаяа элеваторай звёздочка, элдэб шүрэб, планкануудые бэлдэбэ.

Одоошье наратай сэлмэг үдэрнүүд тогтожо, комбайнернууд ажаллажал мэдэбэ. Үглөөгүүр шадаал hаа эртэ болохо, үдэшэниинь орой болотор хүдэлхэ гэжэ хүн бүхэн оролдоно хэбэртэй. Зүгөөр Цыренжабhаа нэтэрүү хүн олдоогүй. Цыренжабай комбайнай гал эгээн лэ орой унтардаг байhан.

Нэгөтэ суг хүдэлдэг Лыгден нүхэрэйнь комбайн эбдэржэ, удаахананаар зогсошобо ха. Бальжинаа комбайнайнгаа рульда hуулгажархёод, Цыренжап нүхэртөө туhалхаяа ошоно.

— Цыренжап, ши, намда туhалааб гэжэ байhаар хүнүүдэй хойно гарашабаш, комбайндаа ошо даа,—гээдшье нүхэрынь ялаба. Цыренжап машиныень түргөнөөр заhалсажа, урагшань ябуулалсатараал хажууhaань hалаагүй.

Үдын эдеэнэй үедэшье Цыренжабай комбайн зогсодоггүй. Туhалагшатаяа хоюулаа ээлжээгээр эдеэлдэг гуримтай.

— Хүдөлмэриин үедэ минуташье үлүү зогсошохоо гэдэргэ татадаг, —гэжэ тэрэ хамта хүдэлдэг нүхэдтөө хэлэжэ ябадаг.

Хуряалгашье хурдандаа орожо, колхозынь гүрэндэ таряа тушааха түсөб, уялгануудаа үлүүлбэ. Хүбүүдшье магтаал, хайрада хүртэнэ. Теэд Цыренжабhаа ехэ таряа сохиhон хүн байтаагүй. Һэмээхэнээр таряанай шэнгэниие бэдэрөөд, гектар намнахаяа hанаашадшье бираагүй.

Уданшьегүй ургаса хуряалга дүүрэжэ, колхозой МТМ-эй руу комбайнуудшье субажа оробо.

— Дабалганда Дашын Цыренжап түрүүлээ. 500 гаран гектар таряа хадаа, 8 мянга гаран центнер ороохо сохёо. Мотоцикл шан абаха болоо,—гэhэн үгэ хүүр «Знамя Ленина» колхозой бүхы бригада, фермэнүүд дээгүүр таража, хүнүүд ехэл хүхюунээр зүбшэнэ.

— Миниил hанааша тудаа,—гээд нютагайнь нэгэ үбгэжөөл хүхинэ.

— Хүн угаараа гэжэ зүб лэ байна даа,—гээд нүгөөдэнь зүбшөөнэ.

— Цыренжабайшни эсэгые би hайн лэ мэдэхэб даа. Колхоз болоhон сагhаа хойшо түмэр хүлэгэй хажууhaa холодоогүй, хара тоhон болошоhон хүбсаhанhaa hалаагүй юм лэ. Дайнда ябажа, бэе муутай болоожо ерээшье hаа, бөөэ барингүй трактор дээрээ hуугаал hэмнай даа.

— Тиимэ, тиимэ. Эсэгэдээл адли нэтэрүү хүбүүн даа. Юрэдөө унтажа хонохо амитан бэшэл. Кукуруза ургуулааб гэжэ хара хабарhaa мүнөө хүрэтэр үдэр hүнигүй туйлаа гээшэ.

— Кукурузань хэр ургаагшаб?

—Яhала hайн, гектарай 200-гаад центнер ногоон набша намаа хуряагдаа гэжэ hаяхан колхозой правленидэ хэлсэжэ байна hэн.

— Тиихээ тиихэ. Тэрэшни нэгэ муу «Беларусь» трактор дээрэ hуугаад лэ шэбхэшье зөөгөө, hубаг татажа байгаад, газараашье уhалаа ха. Юрэдөө юумэндэ hуража ядаха хүн бэшэл.

— Баарhан багадаа тулиhан хүбүүн даа. Мүнөөшье хара мянган үхибүүтэй,—гэжэ байжа хоёр үбгэд сай уужа hууха хоорондоо гүбэрэлдэнэ.

Залуу хүбүүдэй зали зангыень нютагай үбгэдhөө ондоо хэн хурсаар сэгнэжэ шадаха бэлэй. Үнэхөөр Дашын Цыренжап гээшэмнай арбаад наhатайhaa хойшо ажаллажа захалhан, түрүүн абынгаа прицепщигээр, хожомынь хуулиин наhанда хүрэхэдөө трактористын курса дүүргэжэ, дизельнэ тракторай жолоо барижа захалhан. Һүүлэй гурбан жэлдэ колхоздоо кукуруза ургуулдаг, намартаа таряанай комбайнда ябадаг мэргэжэлтэй болоhон байба.

Тээсгэн энэ бэрхэ комбайнертай уулзаха гэжэ колхозой түрүүлэгшэ Цырендондок Семеновичтой бэдэржэ гүйлгэлдөөбди. Тиигэhэмнай үнөөхи хүбүүмнай зелёнко гэжэ тарнгдаhан аад, обёос болошоhон таряа хэдэн комбайнернуудтай шууяса хуряажа дүүргэхэеэ байбал.

— Энэшни имэл хүн байха,—гээд, нүхэр Семенов хөөрэжэ захалба.—Юрэдөө заримашуул шэнги шаляа баляа гэжэ ябаха зангүй, ехэл ажалша хүн даа. Олон табан үгэгүй, хэхэ гэhэн юумыень hайнаар лэ бүтээхэ гэжэ оролдожо ябадаг юм. 1959 ондо Арадай ажахын амжалта харуулhан выставкэдэ хабаадаха эрхэ олоод, бронзо медальда хүртэhэн, сарбуугай часы шан абаhан байха.

— Түрэл гаралынь гэжэ ямар хүнүүд байдаг хаб?—гээд hонирхобоб.

— Үү, эдэнэйхишни булта бэрхэ зон. Абань—Цыремпилэй Даша гээшэ колхоз тогтоhоноhоо хойшо трактористаар хүдэлөөд, дайнда ябажа ерэhэнэйнгээ hүүлээр наhа бараhан. Эхэнь—Гармын Цырен бүхэли наhаараа гэхээр колхоздоо hаалишанаар ажаллаhан, мүнөө пенсидэ байна. Дүү басаганиинь Галтайн фермэдэ нүхэртэеэ хоюулан hаалишанаар хүдэлнэ, баhал түрүү зэргэдэ ябадаг. Дүү хүбүүниинь Москва шадар авиациин училищида hурадаг.

Иигэжэ хөөрэлдэhөөр байтарнай хүбүүдшье таряагаа хадажа дүүргээд, дүтэхэнэ байhан хонишонойдо орожо эдеэлхэ хоорондонь тэдэнэртэй танилсаhан, хөөрэлдэhэн байнабди.

Набтаршагхан шамбай бэетэй, хурса солбон харасатай, нара hалхинда үнгөө хубилжа, сайбар болошоhон комбинезон үмдэhэн, бүтүү шал малгайнгаа hарабша дээрэ торгоhон, гуша гарамгай наhанай хүн байба.

— Ямар аргаар имэ ехэ таряа сохижо, соло дуудуулхаяа байна гээшэбта,—гээд хандабабди.

— Тиимэ үлүү юун байха hэм даа. Комбайнаа hайнаар заhаад лэ, алдадгүй хойноhоонь харууhалаад, залхуураагүй ажаллахал гэжэ оролдожо ябагшаб,—гээд, олон юумэ хөөрэжэ үгэхэгүй хэбэртэй.

Хөөрэлдэжэ байха үедөө Цыренжабнай 7 үхибүүтэй, 8-дахяа хүлеэжэ байhан гэжэ ойлгообди. Тэдэнэйнь 6-ниинь хүбүүд.

— Манайшни булэ тракторист үгтай. Цырен Семенович, олохон лэ трактор бэлдэжэ байха болоот,—гээд комбайнернай хүхеэд абана.

— Энээндэ hанаа зоболтогүй, —гээд, колхозой түрүүлэгшэ хэлэнэ.

Колхоз, совхозуудтамнай имэл ажалша бэрхэ хүнүүд, үнэр баян бүлэнөр олошоржо байг лэ гэжэ досоогоо шэбшэhээр тараа бэлэйбди.

Б. ГЫЛЫКОВ.

Мухар-Шэбэр.

МАГТААЛТА АЖАЛ

Хориин үйлэдбэриин управлениин Хүрбын совхозой хүдэлмэришэдэй дунда Филимон Нестерович Солдатов хүндэтэй болонхой. Энэ нүхэрнай совхоздоо луговодоор ажаллажа эхилhээр үнинэй. Тэрэ сабшалангай газар уhална, наг шэбхэ гаргажа, үтэгжүүлгэ хэнэ. Эдэ бүгэдын ашаар ногооной баян ургаса абажа, арад зоноо, илангаяа малшадые ехээр баясуулна.

Энэ жэлдэ Филимон Нестерович 4 хүнhөө бүридэhэн звено даажа абаа hэн. Тус звенодо 371 гектар сабшалан даалгагдаhан байгаа. Энэ звеногойхид 371 гектарhаань бүхыдөө 4806 центнер гэхэ гү, али гектар бүриhөө дунда зэргээр 13 центнер шахуу үбhэ абаhан байна. Тэрэ тоодо 40 гектар сабшалангай га бүриhөө 29,3 центнер үбhэ абаа.

Нүхэр Солдатовай хүтэлбэрилдэг звено хайшан гэжэ имэ амжалта туйлаа гээшэб? Энэ звеногойхид үнгэрhэн үбэл сабшалан дээрээ 1356 тонно наг шэбхэ гаргаhан байна. Тиихэдэ 40 гектарай га бүридэ 20 тонно шэбхэ гаргагдаhан байгаа. Нёдондо үбэлэй үедэ сабшалан дээрээ 60 мянган кубическа метр мульhэ хүргөhэн байха юм. Хасууртай гэжэ горхондо хаалта хэжэ, хабартаа ханаабаар уhыень сабшалан дээрэ гаргажа, хоёр дахин уhалhан байна.

Энэ звеногойхид үбhэ хуряалгаяа эмхитэйгээр эхилжэ, богонихон болзорто дүүргэhэн байна. Имагтал энэ звеногой гэшүүдэй хүсөөр 4806 центнер үбhэн хуряагдаа ха юм. Үбhэнэйнь шанар hайн. Хуряаhан бүхы үбhэниинь тракторай шарга дээрэ hурилэгдэнхэй. Иигэжэ энэ шанар hайнтай үбhэн гаргаша багатайгаар малай үбэлжэлгын байрануудта зөөгдэхэ болоно.

Совхозой хүдэлмэришэ бэрхэ луговод Филимон Нестерович Солдатов октябриин 21-дэ болоhон аймагай хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадалсажа, үйлэдбэриин управлениин болон хүдөөгэй партийна комитедэй зүгhөө магтаалда хүртэбэ. Тэрэ Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдаhан байха юм.

Филимон Нестерович хүдөө ажахын түрүүшүүлэй аймагай зүблөөндэ хабаадалсажа, өөрынгөө ажал хүдэлмэри тухай богонихоноор хөөрэхэ зуураа, «ерэхэ жэлдэ бүришье hайнаар ажаллажа, бүри ехэ үбhэ абахын түлөө бүхы хүсэ шадалаараа оролдохобди» гэжэ тэмдэглэбэ. Нүхэр Солдатовай хэлэhэн үгэеэ бэелүүлхэ байhандань найдамаар.

К. ЖАЛСАРАЕВ.

ТАРЯАШАДАЙ ИЛАЛТА ТУХАЙ АЙЛАДХАЛНУУД

● Оромнай таряа бэлэдхэлгээ дүүргэжэ байна ● Таряашадай добтолгото үдэрнүүд ● *Свёклын hайн ургаса абтаа* ● *Ерэхэ жэлэй ургасын үндэhэ hуури мүнөөдэр табигдана.*

ОРОН ДОТОР ТАРЯА ХУДАЛДАН АБАЛГА дүүрүүтэй байна. Россин Федерациин таряашад Октябриин hайндэрэй урда ехэ илалта туйлаhан тухайгаа айладхаба. Эдэнэр Эхэ оронойгоо амбаарта 2 миллиард 3 миллион пүүд таряа оруулаа. Республика доторнь энэнэй урда тээ имэ ехэ орооhо таряан хэзээшье бэлэдхэгдээгүй юм.

Украинын олохон областьнуудай илалтын айладхалнууд оробо. Казахстан Эхэ орондоо 928 миллион 500 мянган пүүд таряа үгэбэ. Энэнэй гурбанай хоёр хубиhaa ехэнь — Целиннэ хизаарай таряан болоно. Прибалтикын ажахынуудай тосхоной ажалшад даабаряа амжалтатайгаар дүүргэв. Узбекистанай ажахынууд гүрэнэйнгөө складуудта түсэбөөр хараалагдаhанhaa hураггүй ехэ орооhо таряа тушааба.

КОЛХОЗУУД БОЛОН СОВХОЗУУД хартаабхын элбэг ехэ ургаса эдеэшүүлээд, эршэмтэй түргэнөөр хуряажа байна. Энэ ургамал тариhан гол районуудта хуряалгын хүдэлмэри дүүргэгдээ. СССР-эй ЦСУ-гай hүүлэй тоосоото мэдээнүүдэй ёhоор, ороной таряашад октябриин 26-най үглөөгүүр 3,9 миллион гектар талмайн хартаабха малтаад байба. Энэнь бүхы тарилгын 98 процент болоно.

Брянска, Московско, Орловско, Рязанска болон бусад олон областьнуудай ажахынууд «хоёрдохи таряа» бэлэдхэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэбэ. Беларусси хартаабха хуряалгаар үнгэрэгшэ намарайнгаа дүнгые нэгэ хахад дахин үлүүлээ. Бэлэдхэлэй пунктнуудта 1 миллион тонно хартаабха тушаагдаа. Эстонидо гектар бүриhөө 150 центнер үлүүтэй хартаабха абтаа. Ровенскэ область хоёр дахин ехэ хартаабха малтажа абанхай. Ороной ажахынуудта хаа хаанагүй ажал ехэтэй энэ ургамалые тарижа абалгын гаргашань нилээд ехээр хороогдоhон байна. Украинын «Рубежовско» совхозой В. Деледивко гэгшын онhожоруулагдамал звено центнер хартаабха ургуулжа абахын тула 30,4 минута гаргаба. Москва шадарай мэдээжэ хартаабхашан В. Кузнецов оройдоо 40 минута гаргаа. Гэбэшье эдэ рекорднуудые Н. Долгих гэгшын толгойлдог звено үлүүлбэ. Красноярска хизаарай Уярска управлениин Кировэй нэрэмжэтэ колхозой механизатор Н. Долгих болон тэрэнэй нүхэд 130 гектарта хартаабха ургуулжа абахадаа, центнер бүридэнь оройдоо 37 минута гаргаhан байха юм.

ОРОНОЙ ХЛОПХОШОД габшагай вахтада жагсанхай. «Сагаан алта» хуряажа абахын түлөө тэмсэлдэнь олон мянган машинанууд туhалжа байна. Дунда Азида хлопок хуряахын тула 22 мянган комбайнууд — үнгэрэгшэ сезонойхиhоо 6 мянгаар олон машина — табигданхай.

Киргизэй хлопок таридаг ажахынуудай механизаторнууд ехэ илалта туйлаба. Эдэнэр машинаар хуряаха уялгаяа дүүргэжэ, 450 мянга үлүүтэй центнер хлопок бэлэдхэлэй пунктнуудта тушаагаа. Узбекистанай колхозууд болон совхозууд Эхэ орондоо 2 миллион хахад тонно «сагаан алта» тушаажа, даабариингаа гурбанай хоёр хуби шахууе дүүргээд байна.

МАНАЙ СВЁКЛОШОД үнгэрэгшэ жэлэй графигhaa урилданхай ябана. 3,7 миллион гектар (энэмнай түсэбэй 87 процент болоно) «амтата түмhэнэй» ургаса хуряажа абаа. Гектар бүринь 176 центнер түмhэ үгэнэ.

Орон доторнай кукуруза, наран сэсэг, овощ, лен-долгунец, мүн бусад оройн ургамалнуудые хуряалга дүүрэнтэжэ байна.

НАМАРАЙ ТАРИЛГА нёдондонойхиhоо нэгэ бага тахюутаа. Имэ ургамалнууд 40,7 миллион гектарта (түсэбэй 89 процент) таригдаа. Белоруссиин, Прибалтийска республиканудай, Молдавиин ажахынууд залаата ургамалнуудые тариха даабаряа дүүргээ. Орон доторнай 97,6 миллион гектар намарай паар хахалагдаа. (түсэбэй 81 процент болоно).

Д. СМИРНОВ.

(ТАСС-ай корр.)

Политическэ хүдэлмэриин арга метод һайжаруулха тухай бодолнууд

ТОДОРХОЙ, ДЭЛИСЭ ЕХЭТЭЙ БОЛГОХЫН ТҮЛӨӨ

Би багша хүм. Мэргэжэлэйнгээ эрхээр лэ хүн бүхэнэй, үхибүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ зүб түлхюур оложо шадаха үүргэтэйб. Тиимэһээ өөдэ бүгэдэн тушаа һанамжа бодомжоёо хэдэн үгөөр хэлэхэ хүсэлэн бии.

Энээнһээ урда тээ агитаторааршье, пропагандистаарשье хүдэлөөб. Үнгэрэгшэ жэлдэ отделениин партийна организациин секретариин орлогшо, үшөө пропагандист тушаалтай байгааб. Игэжэ ябахадаа хүн зоной дунда хүмүүжүүлгын, ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулдаг дүршэлтэй, ёһо гуримуудтай дайралдагдаһан байха. Энэ талаар хүдөлдэг хүн бүхэн өөрын онол аргатай, дүршэл шадабаритай байдаг гээшэ.

Минии һанахада, хүмүүжэл-болбосоролой, ойлгууламжын хүдэлмэриие үрэ нүлөө ехэтэй болгохын түлөө бидэнэр, соёл сурталай, гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэд, нэн түрүүн оролдохо ёһотойбди. Тиихын тулада юун хэрэгтэйб? Энэ хүдэлмэридэ ёһын тэдысэ хандаха ябадалһаа бултадаа хахасаха зэргэтэйбди.

Үнэндөө юун болоноб? Тиимэ, иимэ хэмжээ ябуулга үнгэргэгдөө гэхын тэдысэ оро зааха ябадал болодог гэжэ сэхэ мэдэрөө. Дээрэһээ ябаһан ноёдто тиимэ, иимэ юумэн хэгдөө гэжэ харуулхын тулада түсэб дээрээ тэмдэг табидаг гээшэбди. Тэндэнь тэды лекци, хөөрэлдөөн хэгдөө гэжэ байгаад бэшээтэй байха. Энээниие газаа тээһээнь харахада, ойлгууламжын, юрэнхыдөө соёл сурталай хүдэлмэри һайнаар ябуулагдадаг шэнгеэр харагдаха юм. Энээгээрнь болоо һаа, бүхы юумэмнай хүү һайн байлтай, хүн зон булта болбосоронги, журам гурим эбдэхэ ябадал усадхагданги байлтай. Теэд манай совхоздо иимэ болоно шадаа гээшэ түбди? Тиигээбди гэхын аргагүй.

Манай совхоз городой хаяада оршодог тула журам эбдэхэ ябадал бүришье хэтэрүүгээр гарадаг гээ һаа, алдуутай бэшэ. Архи ууха ябадалтай манай 2-дохи отделенидэ яһала тэмсэл ябуулнабди. Теэд зарим тэды үрэ дүн түйлагдаашье һаа, энээниие шадагданагүй. Энээндэ нэгэ жэшээ харуулһуу. Урда урда жэлнүүдтэ «Перец» гэжэ сатирын хуудаһа гаргадаг һэмди. Энээнээ ехэ гоёор зуража, хүнэй анхарал татахаар гаргадаг байгаабди. Архинщаниие зураа һаа, тэрэ хүнэй хороо бусалхаар зурагдадаг һэн. Николай Васильевич Чумаков бригадираар хүдэлжэ байхадаа, нэгэ жолоошонтоёо суртаа архидаад, машиныгаа блок хүргэжэрхёо. Тэрэнь хүдэлхэеэ болибо. Энээниинь мэдэмсээрээ, «Перец»—хуудаһаяа түргэнөөр гаргаад, олоной нюдэн дээрэ—отделениин конторо соо үлгэбэбди. Тэрэмнай удаадахи хуудаһанай гаратар үлгөөтэй байгаа. Энэ нүхэрнай эшэдэг, гайхадаг байгаа. Һамда сухалдаад, дуугаралсангүйшье ябаад үзөө. Отделениин партийна организаци энэ нүхэрые бригадирһаань гаргаад, ондоо ажалда—ахалагша хонишоноор табяа һэн. Эндэ—үйлэдбэри дээрэ хаба шадабаряа харуулхыень отара даалгаа. Тиин энэ нүхөрнай архитаяа хахасажа, шэнэ ажалдаа үнэн бэеэ харуулаһхай.

Һүүлдэ, энэ намар, Николай Васильевичтай уулзабабди. Тиигэхэдээ нүхэрни игэжэ хэлэбэ: «Намайе «Перец» хуудаһанда гаргажа шоглоно, енгэлжэ, ехээр эшээгээ агша бэлэйт. Тиихэдэ бузар сухалии хүрөө һэн. Теэд һүүлэй һүүлдэ яһала ойлгоо һэм. Мүнөө тандa һайниие хүргэхэһөө ондоо юумэ хэлэхэ аргам үгыл даа...».

Игэжэ байгаад, архиншадые энэ «Перец» хуудаһанда ходо гаргадаг байгаабди. Энэмнай үнэхөөрөө хүниие сагирын шорон үгөөр хадхадаг, енгэлдэг байгаа. Мүнөө нүхэр Чумаков үнэн үгэдөө хүрөө, үнэгэн малгайгаа малгайланхай, даажа ябаһан отараяа түрүү зэргэдэ оруулаанхай. Мүнөө энэ нүхэрэй ударидадаг отарын коллектив коммунис ажалай нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байнхай. Өөрөө нииитын даабаритай—отделениингээ партийна организациин секретариин орлогшоор эндэ һаяшаг һунгагдаа.

Хүнүүдэй заһарха хэрэгтэ «Перец» яһала ехэ үүргэ дүүргөө, дүүргэхэшье байха. Зүгөөр энээниие уран хурсаар, һайнаар, шог ёгтотойгоор, хүнэй хоро бусалгахаар гаргаха ёһотой гэжэ дүй дүршэл дээрэһээ тодоронхой. Гансахан иимэ хуудаһаар архиншадые үгы болгообди гэжэ болохогүй. Ондоошье хэмжээнүүд абтаһан, зохихо хүдэлмэри ябуулагдаһан байха.

Юрэнхыдөө зураглан харуулха агитаци (сатирын хуудаһан, монтаж, газетэ гэхэ мэтэнүүдые) уран гоёор, хүнэй анхарал татамаар зураа һаа, хүмүүжүүлхы хүсэ нүлөөнь ехэ байдаг гэжэ бидэнэр бодото ажал дээрэһээ хараабди. Тиигэбэшье архиншад манай дунда байһаар зандал. Манай отделениин юрын хүдэлмэришэн нүхэр Гаврилов (жэл түхай хүдэлжэ байна, ажалша бэрхэ хүн) архи уугаад, тэрэнэйнгээ халуугаар гэр бүлынхидөө, һамгаяа үймүүлдэг болонхой. Иимэрхүү ябадалтай ондоошье хүнүүд манай отделенидэшье, совхоздомнайшье бии. Энээнэй хажуугаар хүнгэн мүрөөр хоолойгоо тэжээхэ дуратайшуул совхоздомнай баһал бии гээшэ. Эгээл иимэ хүйхэрнүүд совхозой центртэ ажаһуудаг. Үгышье һаа, эндэ һаяшаг жолоошодой суглаа хэхэ гээд суглархадаа, заримашуул халамгайнууд ерээ ха юм. Үшөө нэгэ ондоо жэшээ харуулая. Добо-Ёнхорой һургуулида хүдэлжэ байдаг залуу багшын нүхэр Сандан Дашиев барга бүдүүлиг хүн шэнгеэр аашалдаг. Һамгандаа жүтөөрхэхэ, архи уухадаа сохихо, талаар хаанашье табихагүй. Энэмнай юун хүн гэнэб! Залуу хүн лэ даа. Теэд абари зангынь бузар муухай. Һамганиинь—багша хүн аад, хүхэ бала нюуртай хэшээлдээ ородог байба. Тиигэхэдэнь энэ залуу нүхэртэй һайсахан хөөрэлдөө һэм. Теэд мүнөөшье энэ муухай зан абаряа орхёодүй гэжэ дуулаһхайб. Энэмнай юун болоно гээшэб? Энэ хүн хадаа ямар нэгэн багшын, соёлшын, эхэ эсэгын муу хүмүүжүүлгын хойнолон болоно бшуу даа. Анханда энэ хүниие һайн абари зантайгаар хүмүүжүүлээтүй, тэрэ мүртөө мүнөөшье эндэхи коллективынь оройдоо хэрэгсээнэгүй, тэр бүлынхидэй хэрэг манда хабаатай бэшэ гээд, дүлии балай болоод байна. Добо-Ёнгорхои партийна бүлэгые ударидагша нүхэр Базарсадуев «намһаа саагуур, наранһаа наагуур» гээд байнгүй, өнэ залуу нүхэрые хүмүүжүүлхэ ёһотой байгаа. Эсэстээ манай партийна организаци, совхозой партком энээндэ баһал зэмэтэй гэжэ тэмдэглэмээр.

Хүн зоной дунда ябуулагдадаг ойлгууламжын, хүмүүжэл-болбосоролой хүдэлмэриие тодорхой һайн, нүлөө ехэтэй, дэлисэтэй болгохын түлөө тэмсэхэдээ, дээрэ дурсагдаһан баримтануудтай ушарнабди. Манай 2-дохи отделенидэ энэ хүдэлмэри һайжаруулха талаар зарим тэды юумэ хэгдээ. Энээн түхайдаа хоёр үгөөр тэмдэглэһүү.

Хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ хүрэмөөр ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха хэрэгтэй гээд партиин ЦК-гай июниин Пленум онсо зааһан байгаа. Тиимэһээ бидэнэр, соёлшод, энэ хүдэлмэри һонирхолтой болгохо гэжэ оролдодог гээшэбди. Үнгэрэгшэ жэлһээ эхилээд агитаторнуудаа хэдэ хэдэн секцинүүд болгоод, хүн зоной дунда хүдэлөө һэмди. Жэшээнь, политическэ хүдэлмэри ябуулдаг секци (хүтэлбэрилэгшэнь Пахомова) бии юм. Олониитын дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхаһаа гадна, энэ секциин соёлшод һайн ёһо гурим заншуулха хүсэлэнтэй. Жэшээнь, пенсидэ үдэшэлгэ эмхидхэдэг болонхой.

Эдэнэрнай үбһэ, таряа хуряалгын үедэ хүн зоной дунда ойлгууламжын ехэ хүдэлмэри ябуулаа юм. Үбһэ хуряалга дээрэ 5 хоног бүриин дүн гаргаад, эрхим звенодо шан үгтэдэг байгаа. Шойжинима Зандараевай, Иван Сапожниковой болон бусад олохон звенонууд шан абадаг, магтаалда ородог байба. Дээрэ тэмдэглээшэ Николай Васильевич Чумаковой отарынхид малдаа хүсэд хүрэхэ үбһэ һайн шанартайгаар бэлэдхэжэ абанхай. Эдэ бүгэдын ашаар манай 2-дохи отделени үбһэ абаха түсэбөө дүүргэнхэй. Огородой эдеэ ургуулагшад мүнөө зундаа эртын капуста, помидор, теплицын үгэрсэ совхоз соогоо эгээл түрүүн абажа, городой ажалшадта бэлэглээ юм. Тарянай бараг һайн ургаса абтаа. Дунда зэргээр гектар бүриһөө 10,5 центнер шэниисэ ургуулагдаа. Гүрэндэ мяха, һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ хараатай малшаднай хүдэлжэ байна.

Манай хүдэлмэридэ тохёолдодог нэгэ ехэ дутагдал тушаа тогтохомни. Атеизмын пропаганда тухай хэлэнэм. Энэ хүдэлмэри ябуулхын тулада ехэ шадабари, болгоомжо хэрэгтэй юм аабза. Тиигэбэшье, бидэнэр, соёлшод, һүзэгтэнэй дунда зохихо хүдэлмэри ябуулха ёһотойбди. Манай совхоздо, манай нютагуудта энэ асуудал илангаяа хурсаар табигдаха зэргэтэй. Юундэб гэхэдэ, һүзэгтэйшүүл олон, манай зарим нютагуудта субарганууд олон, обоо тахиха ябадал үзэгдэнэ, үлэ зурамтай газар бии байна. Залуу хүнүүд аад, дасанда хурал мүргэлдэ ябадаг, бурхан тахил тахиха мэтын үрэ сагай үлэгдэлнүүд манай эндэ ушарна. Тиимэһээ атеизмын пропаганда улам эдэбхитэй болгохо гээшэ түсгаар удха шанартай.

Ойлгууламжын, юрэнхыдөө болбосорол-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри улам дэлисэтэй, хурса, тодорхой, үрэ нүлөө ехэтэй болгохо хэрэгтэ хүдөөгэй интеллигенци, нэн түрүүн багшанар, эдэбхитэйгээр хабаадаха үүргэтэй. Багшанар гээшэмнай үхибүүдтэй хүдэлжэ ехэ дүршэлтэй болонги хүн юм. Бидэнэрэй мэргэжэл иимэ байна. Тиимэһээ багшанар олониитын дунда хүдэлмэри ябуулха үүргэтэй, ябуулха ёһотойшье. Энэ хүдэлмэри багшанарай эрдэм шадабари дээшэлүүлхэһээ гадна, партийна организацинуудта ехэ туһаламжа болодог байна.

С. ХУЛУГУРОВА,
Эрхирэгэй совхозой II отделениин партийна организациин секретарь, Буряадай АССР-эй габьяата багша.

Манай Улаан-Үдын олохон предприятинууд дээгүүр социалис мүрысөөнэй, коммунис ажалай түлөө тэмсэл үдэрһөө үдэр бүхэндэ шангадана. «Электромашина» заводой шудхалгын цехэй хэбшэн Михаил Федорович Степанов тухай эндэхид һайн мэдэхэ ёһотой. Энэ хүмнай коммунис ажалай ударник. Хэб шудхаха түхэлнүүдые бэлдэхэдээ, үдэрэйнгөө нормые 125 процент ходоодоо дүүргэдэг: Зураг дээрэ: М. Ф. Степанов АО түхэлэй электродвигателиин корпусой түхэлые бэлдэжэ байна.

Л. ХАНДУРОВАЙ фото.

ҮЙЛЭДБЭРИ, ЭКОНОМИКО ШУДАЛХА

Түмэр замай транспортые техническэ талаарнь зэбсэгжүүлхэ хэрэгтэ гүрэмнай ехэ мүнгэ зөөри һомолно, шэнэ техникэ үгэнэ. Энэ гаргашыень Эхэ орондоо түргэн саг соо харюулха, хүсэ ехэтэй локомотив болон вагонуудые ашагтайгаар хэрэглэхэ, транспортын шэнэ техникын арга боломжотой тааруулан үйлэдбэреэ эмхидхэхэ гэжэ түмэр замшад оролдоно.

Арадай ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ түмэр замшадай дүүргэжэ байһан зорилго, үүргэ тухай, тэдэнэй мэдэлдэ үгтэһэн локомотив, вагонуудай хэр зэргээр ашаглагдажа, энэ талаар туйлаһан амжалта, бии байһан дутагдалнууд тухай һаяхан үнгэргэгдэһэн тоосоото һунгалтын партийна суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Түмэр замай Улаан-Үдын отделениин партийна организациин секретарь нүхэр Труфанов отделениин коммунистнуудай, бүхы коллективэй урда табигдаһан зорилгын ямараар дүүргэгдэжэ байһан, үйлэдбэриин шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ партийна организациин дүүргэжэ байһан нүлөөн тухай тоосоото элидхэл дотороо ехэ анхарал хандуулаа. Мүн үгэ хэлэһэн коммунистнууд үйлэдбэри, экономико шудалха асуудал тухай тоггон хэлээ.

Техническэ арга боломжонуудаа аша туһатайгаар хэрэглэхэ асуудалда гол анхарал хандуулагдаба. Ажалай түрүү, шэнэ онол арга, дүй дүршэл хэрэглэһэнэй, үйлэдбэриие оньһожоруулһанай, автомат арга нэбтэрүүлһэнэй ашаар локомотив, вагонуудые һайнаар хэрэглэхэ, бии байһан дутагдалнуудые усадхаха гэжэ элидхэлшэ болон үгэ хэлэһэн коммунистнууд тэмдэглээ. Отделени бүхы показателяар түсэбөө дүүргэһэн байна. Харин иимэ үрэ дүнгөөр ажал хэрэгээ хизаарлаа, урдаа табигдаһан зорилгые муу бэшээр дүүргэнэбди гэжэ һанаагаа амараа һаа, ехэ алдуу болохо, тиимэһээ шиидхэгдээгүй асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ анхаралаа хандуулха, хүсэ шадалаа элсүүлхэ хэрэгтэй гэжэ элидхэлшэ, коммунистнууд тэмдэглэбэ.

Ашаглалгын, экономическа хүдэлмэри саашадань һайжаруулха арга боломжонууд айхабтар ехэшье һаа, һайнаар хэрэглэгдэнэгүй. Отделениин хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай эдэбхи үүсхэл дээшэлүүлхээр идейно-политическэ хүдэлмэри ябуулагдаагүй. Тиимэһээ бии байһан арга боломжо элирүүлэн хэрэглэгдэнэгүй.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ хямдаруулха асуудал мүнөө үеын шухала асуудалнуудай нэгэн мүн. Энэ талаар отделениин хүдэлмэридэ горитой дутагдал бии байһаар. Жэшээлхэдэ, ашаа шэрэлгэ дээрэ ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, энэ хүдэлмэриин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха хэрэгтэ ёһотой анхарал хандуулагданагүй. Партбюро олон асуудалаар һонирхоод, харин шухала удха шанартай зарим асуудал шиидхэнэгүй гэжэ коммунист Шевченко шүүмжэлһэн.

Коммунис ажалай түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөө зүбөөр хүтэлбэрилхэ шухала гэжэ үгэ хэлэһэн коммунистнууд тэмдэглээ. Социалис мүрысөөнэй дүнгые саг сооньсоггсолон гаргаагүй, энэ хэрэгтэ ёһо тэдыгээр хандаһан дээрэһээ мүрысөөндэ шалгарагшад урмашуулагданагүй. Диспетчернүүдэй, локомотивна таһагай коллективэй дунда энэ мүрысөөн һулаар дэлгэрүүлэгдээ. Мүрысөөнэй дүн соғсолходо голодоһо гараһан, ажалай журам эбдэһэн ябадал заримдаа хараада абтанагүй. Энэ ушарһаа заримдаа алдуу гаргагдана. Энээниие тайлбарилхын тула нэгэ иимэ жэшээ харуулмаар. Галуута нуурай депо үйлэдбэриингөө түсэбые муу бэшээр дүүргэдэг. Түс депогой ганса үйлэдбэриин түсэб дүүргэһэниинь хараада абтажа, тэдээндэ отделениин болон рабпрофсожой дамжуулгын Улаан туг барюулха гэһэн дурадхал оруулагдаһан байгаа. Харин эндэ ехэ голодоһо гаргагдаһан, архи ууха, мүн ондоошье муухай ааша гаргаха ушар яһала үзэгдөө. Иимэ баримта юунһээ болоноб гэхэдэ, партбюро социалис мүрысөө үүсхэн дэлгэрүүлхэ, тэрэнэй дүн соғсолхо хэрэгтэ ёһо тэдыгээр хандана гэжэ коммунист Пехдалов шүүмжэлһэн байна.

Мүн политическэ гэгээрэлэй һуралсал эмхидхэлгэдэ зарим тэды алдуу гаргагдаа, коммунистнуудай ямар һуралсалда хабаадалсаха байһаниинь тодорхойлогдоогүй байгаа. Энэ ушарһаа болоно, һуралсалай эхилһэн түрүүшын үдэрһөө занятида ерэхэгүй ябадал гарана.

М. СОЛОМЕННЫЙ.

Коммунис ажалай түлөө

ХОЛЫЕ ХАРАЖА, ШЭНЫЕ ХҮСЭГШЭД

Коммунис ажалай коллективэй түлөө мүрысэхэ гээшэ манай совхозой хүдэлмэришэдэй дунда эгээн хүндэтэй хэрэг болонхой. Мүнөө энэ нэрэ солодо хүртэхөөр 24 коллектив, хамта 444 хүдэлмэришэд тэмсэжэ байна.

ХОДОДОО ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

ҺАЙНААР АЖАЛЛАХА, гаргаша багатайгаар ехэ продукци абаха, түсэб, социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, ходоодоо түрүү зэргэдэ ябаха гээшэ эдэ коллективүүдэй дайшалхы хэрэг болонхой. Жэшээнь, Буряадай комсомолой 40 жэлэй ойн нэрэмжэтэ һаалиин гүүртын малшад коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргын түлөө тэмсэхэ гэжэ шиидээд, һү һааха юһэ һарынгаа социалис уялга 103 процент бэелүүлэнхэй. Гүүртын һаалишад, малшад һү һааха жэлэй түсэб ноябриин 7 хүрэтэр дүүргэхэ гэжэ оролдоно. Үнгэрһэн 9 һарада үнеэн бүриһөө 1932 килограмм һү һааһан эндэхи эрхим һаалишан Төүд Анисья Григорьевнада коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ олгогдонхой.

Энэ гүүртын коллектив ямар аргаар иимэ амжалта түйлаа гээшэб? Нэн түрүүн ажалай эмхидхэл эрид һайжаруулагдаа. Зундаа үнеэдынь үдэр һүнигүй бэлшөөгдэдэг, сүүдхэдээ гурба дахин һаагдадаг, ажалай гурим наринаар сахигдадаг байһан. Илангаяа шэнэ тугаллаһан гүнжадые зүбөөр эдеэлүүлэн һааха хэрэг һайжархуулагдаһан. Гүүртын малшан бүхэн даалгагдаһан ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг болонхой.

Хүндэтэ нэрэ зэргын түлөө тэмсэжэ байһан һаалиин 3-дахи гүүртын малшад (гүүртые даагшань А. М. Сидникина) һү һааха, гүрэндэ тушааха социалис уялгануудаа баһал амжалтатайгаар бэелүүлнэ. Коммунис ажалай ударнигай солотой һаалишан Анастасия Тимофеева үнеэн бүриһөө 1829 килограмм һү һаагаад байнхай. Мүнөө энэ һаалишан Агууехэ Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ бүхэли жэлэйнгээ даабари хоёр һараар урид дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй.

Холые зорижо, шэные хүсэжэ ябаһан хонишодойшье олон бригаданууд ажалай үльгэр жэшээ харуулна. Ахалагша хонишод Лубсан Содбоев, Арсентий Качнев, Найдан Мүнкуев гэгшэдэй бригаданууд зуун хонин бүриһөө 85—82 хурьга түлжүүлжэ, хонин бүриһөө 3,2—3,7 килограмм нооһо хайшалһан. Арсентий Качневто коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдонхой. Эдэ бригадануудай гэшүүн бүхэн түл абалгын үедэ унтаха нойроо мэдэнгүй ажаллажа гараа. Совхоз дотороо түрүүлэн, эдэнэр хонидоо искусственна аргаар үрэжүүлжэ, бүри сентябрьда дүүргээ һэн. Мүнөө эдэнэрэй хонидынь тобир тарганууд.

Малшадһаа таряашад, механизаторнуудшье гээгдэнэгүй. Совхозой гурбан тракторно-таряан ажалай бригадануудай хүдэлмэришэд коммунис ёһоор ажаллаха, ажаһууха гэжэ шиидээд, хабарай тарилгын, ургаса хуряалгын хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулжа, ажалдаа түрүү аргануудые хэрэглэжэ, яһала һайн ургаса абажа шадаа. Таряа хуряалган дээрэ комбайнернуудай, жаткын машинистнуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ, хүн бүхэн бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха гэжэ оролдоһон. Комбайнернуудай мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ коммунис ажалай ударнигууд Валерий Русин, Анатолий Ковшин, шофёр Николай Саттаров, энэ нэрэ солын түлөө тэмсэжэ байһан комбайнер Григорий Саттаров гэгшэд ябаһан. Жэшээнь, коммунист Григорий Саттаров 960 гектар амяарлан хадажа, комбайнаар сэхэ хуряажа, 5250 центнер таряа сохиһон. Энэ нүхэрнай дүрбэн тэгшэ механизатор: механик, комбайнер, шофер мэргэжэлтэй. Уралан зохёохо дурадхалнуудые оруулжа, тэрэнээ бэелүүлхэ хэрэгтэ нүхэр Саттаров эдэбхитэйгээр хабаададаг юм.

ҺУРАЛСАХА, КУЛЬТУРНААР АМАРХА

КОММУНИС АЖАЛАЙ түлөө тэмсэхэ гээшэ эгээн түрүүн һайнаар ажаллаха гэһэн удхатай гэжэ манай хүдэлмэришэд ойлгонхой. Теэд аша үрэ ехэтэйгээр ажаллахын тула һуралсаха, эрдэм мэдэрэлээ дээшэлүүлхэ, культурнаар амаржа шадаха хэрэгтэй байһые тэдэнэр баһа мартадаггүй.

Үнгэрһэн үбэл совхозой хүдэлмэришэд үдэшын һургуулида, механизаторай бүгэдэ ниитын һуралсалда, мүн политическэ гэгээрэлэй кружогуудта эдэбхитэйгээр ябажа гараа. Дүшөөд хүбүүд, басагад үдэшын һургуулида ябаһан, 35 хүн тракторист, комбайнерай мэргэжэл оложо абаһан. Жэшээнь, коммунис ажалай ударнигай нэрэ олохоор ажаллажа байһан тракторист Глеб Хороших энэ жэл комбайнерай мэргэжэлтэй болоно, ургаса хуряалгада урагшатайгаар ябаһан. Мүнөөшье жэлдэ өлдэб һуралсалда олон хүнүүд хабаадана. Фермэнүүд дээгүүр зоотехническэ һуралсал эмхидхэгдэнэ.

Манай олохон коллективүүд культурнаар ажаһуудаг, амардаг болоно байнхай. Жэшээнь, ВЛКСМ-эй 40 жэлэй ойн нэрэмжэтэ һаалиин гүүртэдэ бүхыдөө тоонтой залуушуул ажалладаг. Эндэ хамтын байра зохидоор түхеэрэгдэнхэй, һаалишад, мал адуулагшад тэндээ зөөлэн оронуудые габинхай, арюун сэбэрээр байдаг. Хамтаараа радио шагнадаг, уран һайханай номуудые уншадаг, радиолой хүгжэм доро хатар, танца хэдэг заншалтай. Эдэнэрэй эбтэй эетэй коллектив «бултадаа—нэгэнэй түлөө, хүн бүхэн—бултанайнгаа түлөө» гэһэн ёһо заншал наринаар баримталдаг болонхой. Хамтын байрадань халуун эдеэ хоол бэлдэгдэдэг. Эндэ минии, шинии гэжэ хэлсэхэ хүнүүд байхагүй.

Залуушуулай энэ коллектив сүлөө сагаа хүхюун сэнгэлигээр үнгэргэдэг. Зундаа волейбол наададаг. Шатартаашье дуратайшуул һорилдодог. Надежда Попова, Мария Попова гэгшэдэй үүсхэлээр эндэ уран һайханай самодеятельностиин кружок эмхидхэгдэнхэй. Боций тосхондо хамтаараа ошожо, кино харадаг гуримтай. Мүн һонирхолтой лекци, хөөрэлдөөнүүдшье эндэ болодог.

Фермын хамтын байрын үүдэндэ: «Эндэ коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргын түлөө тэмсэдэг бригада» гэжэ гоёор бэшээтэй харагдаха. Иимэрхүүгээр бусадшье бригаданууд ажаһуудаг болоно байна.

Совхозоймнай хүдэлмэришэдэй дунда спорт үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Мүнөө жэл шэнэ стадион бүтээгээбди. Эндэ барилдаашадай, баскетбол, волейбол наадаха, хүнгэн атлетикын секцинүүд бии. СССР-эй спортын мастер нэрэ зэргэтэй нүхэр Гармаев, волейболоор 1-дэхи разрядтай Рева Гергенов, барилдаагаар 1-дэхи разрядтай тракторист Владимир Ванчиков болон бусад совхозой залуушуулай дунда спорт үргэнөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгые эдэбхитэйгээр ударидана. Жэшээнь, Рева Гергенов хүдэлмэришэдэй дунда үйлэдбэриин гимнастика эмхидхэдэг. Мүнөө совхоздомнай 70 гаран спортсменүүд бии болонхой.

ЭМХИДХЭХЭ, УДАРИДАХА ХЭРЭГТ...

МҮНӨӨ ҮЕ САГАЙ энэ гайхамшагта хүдэлөөндэ хүнүүдые олоор хабаадуулжа, тэдэнэрэй хү... саг үргэлжэ эмхидхэлэй, политическэ хүдэлмэри ябуулха асуудалда ... най партийна, профсоюзай организацинууд, дирекци анхарал ехээр ...бидаг. Энэ жэлэй июнь һарада со...хозой бүхы фермэнүүдтэ хүдэлмэришэдэй суглаан үнгэргэгдэжэ, ко...мунис ажалай коллективэй, у...нигай түлөө яажа тэмсэхэб гэ... асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн.

Энээнэй һүүлээр фермэнүүдэй партийна ахин организацинууд... профсоюзай месткомуудай зүб...гаар совхозой партком, рабочком хамтынгаа заседани дээрэ түрү...шүүлдэ коммунис ажалай ударни... хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоһон. Хамдаа 80 хүн коммунис ажалай уд...ник алдартай болонхой.

Социалис мүрысөөндэ түрүүлж... гараһан хүнүүдэй нэрэ, фото ... дэлэлэй самбарта табигдадаг заншалтай. Һаяхан Хүндэлэлэй самбарта ... түрүүшүүл оруулагдаа, тэдэнэй дунда 14-иинь коммунис ажа... ударнигууд байха юм.

Июль һарада совхозой комму... ажалай ударнигуудай түрүүш... слёт болоно, тэндэ парткомой с...ретарь нүхэр Банкеев элидхэл ... һэн. Мүн энэ һарада «һаалишад... үдэр» үнгэргэгдэжэ, жэлэй түр...шын хахадай дүн соғсологдоо... һаалишад дүй дүршэлөө халан аб...саһан.

Коммунис ажалай түлөө мүрыс...нэй республиканска харалсал... бэлдэхэ зуура совхозой парт... рабочком түсхай хэмжээ ябуу...нуудые хараалһан. 5 хүнһөө эх... хэлэй комитет байгуулһан. 2-... фермын месткомой үүсхэлээр ... мунис ажалай коллективэй ... тэмсэжэ байһан тэндэхи тракто... таряан ажалай бригадын тоосоо... нагдаһан.

Коммунис ажалай түлөө тэмс... асуудалаар хөөрэлдөөнүүд радио... дамжуулагдаһан, клуб соо вечер... гэргэгдэһэн байна. Һаяар ком... ажалай түлөө тэмсэгшэдэй слё... лохоор хараалагдана.

Ажалшадай эдэбхи үүсхэлэй ... ехээр хүгжэһэнэй ашаар совхо... ороо һо таряа, һү, мяха гүрэнд... шааха түсэбөө амжалтатайгаар ... дүүжэ байнхай.

Г. ОДО...
Ворьёогой совхо...
рабочкомой түрүүлэгш...

БАЯН СИБИРИИН БААТАР АЛХАМ

Алдарта ехэ һайндэрөө — Агууехэ Октябриин 47 жэлэй ойн баярые угтан, Совет ороной ажалшадай баглаа сэсэг мэтээр ажалай бэлэгүүдые бэлдэжэ байһан эдэ үдэрнүүдтэ журналист Содном Бадмаев үргэн дэлюун Сибириин хэдэн городуудаар, Новосибирск, Красноярск, Братск ГЭС-үүдээр ябаад һаяхан бусаа. Коммунизм байгуулгада сибирягуудай хабаадалсажа байһаниие зураглаһан нүхэр Бадмаевай замай тэмдэглэл толилогдоно.

Замай тэмдэглэл

Мүнөө сагай хэдышье хурдан агтануудаар: үльгэр домогой хан гаруудидал булад жэгүүртэ «ТУ»-гээршье, газар дэлхэйе агшаан соёрдог абарга хүсэтэ электровозоорошье үргэн уужам Сибириин нэгэ захаһаа нүгөөдэ захада хүрэхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэл. Хүйтэн сэбдэг Мүльһэн далайһаа эхилээд, урагшаа Казахстан, Монголой молор үргэн талануудые хүрэтэр, хаан бүурал Ураалһаа эхилээд, зүүлжээ Алас-Дурна хизаар хүрэтэр хэды ехэ дайда һунан намжына гээшэб!

Мэдэһээр байһан Сибирь тухай юу бэшэхэеэ һанаа юм, «Америкые шэнээр нээхэеэ» хүсэбэ гү гээд зарим нэгэн енгүүлэн хэлэжэ магад. Теэд илангаяа һүүлэй арбан жэл соо угаа ехэ хубилалтануудай Сибирьтэ боложо байһые хэблэлһээ мэдэдэгшье һаа, өөрөө ябажа, эдэ ехэ гайхамшагта хубилалтануудые нюдөөрөө харахадаа гэлымээр байна.

Мүнөө Сибирь Совет ороной эршэтэ хурдан хүгжэлтын дэлисые харуулдаг коммунизмын стартова талмай үнэн дээрээ болонхой. Хилын саанахи оронуудһаа ерэһэн манай хани нүхэдүүдшье, хүндэтэ айлшаднай, мүн капиталис дэлхэйн үндэр тушаалта ноёд-сайднаршье ерэхэдээ, Сибирь харангүйгөөр бусадаггүй шахуу болонхой. Совет Сибириин гайхамшагта түргэн хүгжэлтэ тухай олон номууд хилын саанашье хэблэгдэнэ.

СССР-эй Науканудай Академиин Сибириин отделениин эрдэмэй хотые гү, али Красноярск, Братск ГЭС-үүдые хаража бусаһан айлшадай һанамжаяа бэшэдэг дэбтэрнүүдые иран-харабалтнай Фидель Кастрын, Вальтер Ульбрихтын болон бусад аха дүү социалис оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, мүн бэшэшье хариин оронуудай олониитын болон гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагшадай Сибирээр омогорхожо ба бахархажа бэшэһэн дурасхаалай тэмдэгүүд олон байха.

ҮРГЭН ТАЛЫН ҮБСҮҮН ДЭЭРЭ

Хайшаашье хара—хизааргүй үргэн, нюдэ алдамаар манатаһан тала. Хүйтэбэр һэбшээндэ халтар үнэгэнэй һүүлдэл хотолзоһон, гунхалзаһан хүһан һөөгүүд эндэ тэндэ харагдана. Һүүлшын гектарнууд түүбэрилэн хуряагдажа, намарай паарай хахалагдажа байһан үе. Тоһолиг хара хүрьһэн захагүй эбхэрнэ...

Сибириин ниислэл гэжэ алдаршаһан Новосибирск хото Обь мүрэнэй хоёр эрьеэр нэмжынэ. Новосибирск залуухан городшье һаа, алдарта домогуудаар элбэг өөрын онсо һонин түүхэтэй. Токио, Нью-Йорк, Москва, Лондон мэтын дэлхэйдэ мэдээжэ болоһон хуушанай хото городууд миллион хүн зонтой болохын тулада олон зуун жэлнүүдтэ баригдаһан байха юм. Тиихэдэ Новосибирск жаран юһэдэхи жэлдээ миллионер боложо, хүн зонойнгоо үдэлгын талаар дэлхэйн дээрэ нэгэдэхи һуури эзэлэнхэй.

Ажалша шамбай хүдэлмэришэдэйнгөө бүтээдэг элдэб машина, станогууд болон бусад эдлэл хэрэгсэлнүүдые Новосибирск мүнөө үелэ хилын саанахи 43 орондо худалдажа, мүн Брюссель, Лейпциг, Варшава, Дамаск, Нью-Йоркдо болоһон бүхэдэлхэйн выставкэнүүд болон яармагуудта хабаадалсажа, дэлхэйдэ мэдээжэ хото болонхой.

632 тонно булад, 535 тонно прокат, 8.900.000 киловатт час электрын элшэ хүсэ, 781 тонно түмэрэй руда, 14.900 тонно нүүрһэ, 7.100 кубометр модо Сибирь нэгэ час соо Эхэ орондоо үгэнэ. Сибирягуудай ажалша бүхэриг гараар һүүлэй арбан жэл соо 10 миллион атар тунга газар хахалагдан элдүүрилэгдэжэ, олон миллиард хуба алтан шэниисэ коммунизм байгуулгын хамтын жасада ородог болоо.

Манай партиин, Советскэ правительствын оронойнгоо Зүүн зүгэй районуудые хүгжөөлгэдэ хэды ехэ анхарал табидаг байһаниинь Новосибирскын хүгжэлгэ дээрэһээ тон элеэр харагдана. 1917 ондо энэ хото 70 мянган хүн зонтой, нэгэшье томо промышленна предприятигүй, эрдэм, соёлой зургаангүй, модохон барилгатай, худалдаа наймаа эрхилдэг хотохон байһан юм. Мүнөө Новосибирск Советскэ Союзай промышленна эгээн томо центрнүүдэй нэгэн болоо. Элдэб томонууд станогуудые, гидропрессүүдые, хүсэ ехэтэ турбо ба гидрогенераторнуудые, металл зүһэдэг станогуудые, томонууд электромашинануудые, булад хайлуулдаг хүсэ ехэтэй электропеэшэнүүдые, шудхалаагай, хүдөө ажахын машинануудые болон хэдэн олон машина, приборнууд, электрээр гагнагдаһан соргонуудые Новосибирскын машина бүтээгшэд хэдэг.

Новосибирскын трубогенераторна заводой продукци манай ороной бүхы совнархозуудта эльгээгдэхэһээ гадна, харин 32 орондо худалдагдана. «Сибсельмаш» заводой продукциие манай колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд һайн мэдэхэ байха.

Байгал мэтэ үһан далай урдамнай зэнхын хүхэржэ холоһоо харагдаба. Дүтэлхэ бүримнай шууяа хүүеэн ехэдэнэ. Эбхэрэн, ерэһэн хүсэтэ долгинууд тооһо салгидуулан сасараад,

(*Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта*)

Хүсэтэ мүрэнүүдые хазаарлалгын хаанашье болоно. Зураг дээрэ: Енисей мүрэн дээрэхи Саяно Шушенска ГЭС-эй барилга... Мүрэнэй баруун эрьеын харгые заһажа байна.

ТАСС-ай ф...

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.
1964 оной октябриин 29.

Мүнөөдэр табан орденто агууехэ Ленинэй нэрэмжэтэ Коммунис Залуушуулаймнай Союзай түрэһэн үдэр. Душэн зурһаадахи дүлэтэ арюун ой-100 комсомолнай ажалай амжалтын асари бэлэгүүдээр угтаба.

ЭРМЭЛЗЭЛ ТҮГЭС ЛЭ ЭДИР ҮЕТЭН

Э. ЧУГАРОВ.

ЭРШЭТЭ НАҺАН

Залуу наһан—
Ажабайдалай эхин,
Ажалай эхин!
Сахилгаан ракетын эршээр,
Солгёон атомай элшээр
Һомологдон,
Һорёоной номо дэлин,
Харсага үбсүүгээ сэлин,
Халуун ажалда урмашан.
Хамсы шаман,
Урагшаа, урагшаа
Коммунизм тээшэ,
Замбуулин тээшэ
Зорин зорин ябааша,
Энэл даа агуу һайхан
Эхэ Совет Ороноймнай
Эдир залуу наһан,
Эршэтэ комсомол!
Залуу наһан —
Ажабайдалай эхин,
Ажалай эхин!
Долоон жэлэй
Дорюун алхамай сууряан,
Элдин дэлхэйн
Энгэр шэмэһэн сууряан!
Эхэ эсэгэнэрэй
Эрэлхэг хэрэгэй үргэлжэл.
Эрид хабсагайе
Эгсэ дабаһан эрмэлзэл,
Сэлмэг наранай элшээр
Сэлгеэ дайдын сэсэгээр
Шэмэглэгдэһэн
Энэл даа агуу һайхан
Эхэ Совет Оронойм
Эдир залуу наһан,
Эршэтэ комсомол!

АЛДАР СОЛОТО АРЮУН ЗАМ

Мүнөөдэр алдарта ленинскэ комсомолой бии болоһон үдэр. Энээниие тэмдэглэжэ байхадаа, совет арад комсомол солоёо суурхуулһан тэмсэлэйнь, зохёон байгуулхы, ухаан бодолойнь арюун замые онсолон дурдажа байна. Шэрүүн хатуу дайн байлдаанайшье жэлнүүдтэ, совет ороной зүрхэ һүлдэ болохо хүндэ индустрине байгуулһан жэлнүүдтэшье, замбуулин түбине шэнжэлхэ «доботолгыншье» жэлнүүдтэ комсомолнай ходоодоо түрүү зэргэдэ ябажа гараа гэжэ бидэнэр хаража байнабди. Энэ һайн һайхан ёһо гурим хадаа манай ажабайдалай таһаршагүй шэмэг болоод заншаһан байна.

Манай Буряад ороной комсомолшуудшье үе сагайнгаа эрилтын ёһоор бүтэлэнтэй нэгэдэн дабшалсаһан түүхэтэй. Хүдөө ажахые хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ гэһэн партиин уряалда совет залуушуул бодото хэрэгээрээ харюусаһан байна. Хэдэн зуу мянгаад комсомолшууд һайн һайхан сэдьхэлээрээ хүдөө гарахаар бэлэн байһан тухайдаа мэдүүлээ һэн. Тэрэ үедэ комсомолой ЦК-гай уряалаар ороноймнай 10 мянган залуу мэргэжэлтэд, 15 мянган залуу механизаторнууд, 200 мянгаад комсомолшууд хүдөө нютагта хүдэлхөөр мордоо бэлэй. Хахад жэлэй туршада Буряад ороной комсомолшуудшье 1079 гэшүүдээ хүдөө нютагуудта эльгээгээ һэн. Комсомолой Улаан-Үдын горком 38 инженер, техникүүдые, 60 механизатор мэргэжэлтэй залуушуулые колхоз, совхозуудта эльгээһэн байгаа. Ленинскэ комсомол хадаа Коммунис партиингаа уряалда «ходоодоо бэлэмди» гэжэ харюусадаг гуримтай юм. Шэнэ газар элдүүрилэн ашаглаха хэрэгтэ комсомол өөһэдынгөө ехэ хубита нэмэрээ оруулһан байна. Манай республикыншье комсомол залуушуул энэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадаһан түүхэтэй. Һүүлэй жэлнүүдтэ Яруунын, Зэдын, Хяагтын үргэн ехэ тала газар элдүүрилэгдэн ашаглагдаа. Урдань нэлэнхы байһан эдэ дайдануудта мүнөө шэниисэ, кукуруза, обёос болон бусад ургамал таригдадаг болонхой. Манай эндэхи байгаалиин баялигые шэнжэлэн бэдэрхэ хэрэгтэшье комсомолшууд, залуушуул мүн лэ эдэбхитэйгээр хабаададагынь мэдээтэй.

Партиин, арад зоной зүгһөө комсомолой ажал хэрэг үндэрөөр сэгнэгдэнэ. Энэнь эдир залуушуулые шэнэ шэнэ орьёл өөдэ, шэнэ илалта тээшэ улам зоригжуулна, урагшань даллан, даллан уряална. Мүнөө үе сагай гайхамшагта хүдэлөөн—коммунис ажалай нэрэ зэргын түлөө мүрысөөн улам үргэн дэлисэтэйгээр дэлгэрнэ. Энэмнай үнэхөөрөө коммунизмын һургуули болонхой—олониитые шэнэ ёһо гуримда һургана. Коммунис ёһо гурим хүн зоной заншалда улам гүнзэгыгөөр орожо байна гээд тобшолходо болоомоор. Олониитын хабаадалгатай энэ хүдэлөөндэ 11 миллион залуу хүбүүд, басагад хабаадана. 11 миллион залуушуул Ленин багшын агуу ехэ үүсхэлэй туг доро жагсанхай—коммунис ёһоор хүдэлхэ, ажаһууха, амарха гэһэн уряал доро хүдэлжэ байна. Тиин энэ тоомнай үдэр бүри ургана, ухха шанараараа улам гүн гүнзэгы болоно. Ондоогоор хэлэхэдэ, энэмнай хүнэй сэдьхэл бодолдо—олониитын ажабайдалай таһаршагүй хуби болоод байна.

Мүнөө үе сагай энэ мүрысөөндэ, ажалай шэнэ шэнэ баатарнууд илгаран гарана. Коммунис ажалай ударник солотой Сүүлгэ нютагай кукурузашан Николай Кондратюков, слесарь Будаев, хонишон Люба Гомбоева болон бусад олон залуушуулнай манай үеын лэ юрын басагад, хүбүүд ха юм даа. Иимэ хүнүүд манай республикын алишье нютагта олон лэ! Эдэнэрнай коммунизмын онсо шухала барилгануудта хүдэлжэ байна. Долоон жэлэй түрүүшын 4 жэл соо 150 мянган залуушуул химиин промышленность хүгжөөлтэдэ хүдэлөө һаа, 1963—1964 онуудта энэ тоо 2—3 дахин олошороо. Ударна барилганууд гээшэмнай залуу хүбүүд басагадай хаба шадабариин ёһото шалгалта мүн болоно. Манайшье республикын онсо шухала барилга болохо Сэлэнгын целлюлозно-картонно комбинадай барилгада нилээд олон комсомолшууд хүдэлнэ.

Хүдөө ажахые ашаг ехэтэй болгохо, промышленна үндэһэ һуури дээрэ табиха, химиин эди шэди үргэнөөр хэрэглэхэ гэһэн зорилгые хүдөөгэй ажалшад шиидхэжэ оронхой. Энэ хэрэгтэ комсомолнай өөрынгөө заншалта гуримаар эдэбхитэй үүсхэлтэйгээр хабаадажа байна. Мүнөө жэлэй ургаса хуряалгадашье республикымнай залуушуул олоороо хабаадажа, ажалай баатаршалга харуулаа бшуу. Эндэ һаяхан ЛВРЗ-гэй соёлой ордон соо студентнэрэй һайндэр болоо. Оробо таряа, овош, хартаабха хуряалгада, гурэндэ хүдэлдэхэ хүдэлмэридэ өөһэдынгөө хубита оруулһан студентнэр-залуушуулые ахамад нүхэдынь амаршалаа, магтаа ха юм. Тиин эдэнэр оролдосото ажалаараа энээндэ хүртэхэ ёһоороо хүртөөл!

Өөрынгөө заншалта һайндэрөө тэмдэглэжэ байхадаа, манай Буряад ороной комсомолшууд бүхы совет залуушуултаяа хамта коммунис байгуулалтын түрүү зэргэдэ дабшаха найдамтай алхамаар гэшхэлнэ. Эдеэ хоолой зүйл—мяха, һү, үнэгэ, таряа талха улам ехэдхэхэ, мүн соёл болбосоролой түрүү зэргэдэ дабшаха хүсэл эрмэлзэлгэтэйнүүд. Алдатай саана алад тээшэ дабшаха гээшэ—залуушуулай заншалта ёһо ха юм.

Р. ГАРМАЕВ,
ВЛКСМ-эй Буряадай обкомой пропаганда, агитациин таһагые даагшын орлогшо.

ЛЕНИНЭЙ НЭРЭТЭЙ КОММУНИС ЗАЛУУШУУЛАЙ ЭМХИ

ГАЛ ДҮЛЭН соогуур түрэһэн, шэрүүн шанга тэмсэл хэжэ халуужаһан, байлдаан ба баатар ажал хэрэгээр бэеэ харуулһан эмхи... Ленин багшынгаа хэрэгтэ ходолоо үнэн сэхэ ябаһан, манай партиин найдамтай туһалагша...

Энэ хадаа Ленинскэ Комсомол, коммунис залуушуулай эмхи мүн.

1918 оной октябрийн 29, Москва.

— Залуушуулай Союзай Нэгэдэхи съезд нээгдэбэ,—гэжэ соносхогдоно.—Россиин большевигүүдэй Коммунис парти мандаха болтогой!

Зал соо «Интернационал» һүр жабхалантайгаар нэербэ. Делегадууд эдэ олоншье бэшэ, хамтадаа 195 хүн суглараа, дайсанай эзэлээд байһан газарһаа олон залуушуул ерэжэ шадаагүй. Эдэнэр союзай 22100 гэшүүдэй түлөөлэгшэд мүн һэн. Үсөөн лэ, үсөөн, илангаяа мүнөө жэшэхэдэ. Зүгөөр эдэнэр үзэл сурталаараа, һанал сэдьхэлээрээ, үг зорилгоороо Ленинэй партитай таһаршагүй холбоотой, тиимэһээ сухаршагүй зоригтой, хүсэ ехэтэй зон, бата эмхи байгаа.

Съездын хүндэтэ түрүүлэгшээр Владимир Ильич Ленин һунгагдаһан юм. Иигэжэ залуушуул агууехэ багшадаа хизааргүй ехэ хүндэлэлөө мэдүүлһэн байна. В. И. Ленин үнэхөөрөө манай түрэһэн эсэгэ гэжэ тэдэнэр соносхоһон байгаа. Парти, тэрэнэй вождь В. И. Ленинэй үүсхэлээр, туһаламжаар, хүтэлбэреэр манай орон дотор коммунис залуушуулай эмхинүүд бии болоһон юм шүү. Тиимэһээл коммунис залуушуулай союз Ленинэй нэрэ зүүхэ ёһоороо зүүжэ ябадаг гээшэ.

Съездын нээгдэмсээр, большевигүүдэй парти мандаха болтогой гэжэ соносхогдоһониинь мүн лэ удхатай бшуу. Коммунис залуушуулай эмхи партиин аша үрэ мүн ха юм.

Коммунис залуушуулай Союзай Бүхэсоюзна нэгэдэхи съезд энэ эмхиин программа баталан абаа һэн. Тус программын гол удхань нимэ гурбан гол заршам зорилго болоно.

Нэгэдэхеэр, союз хадаа Россиин Коммунис (большевигүүдэй) партитай суртал һанал нэгэтэй. Союз болбол коммунизмын үзэл суртал дэлгэрүүлхэ, хүдэлмэришэн, таряашан залуушуулые Советскэ Росси байгуулха хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хабаадуулха зорилготой. Хоёрдохёор, союз хадаа РКП(б)-гэй хүтэлбэри доро хүдэлмэрилдэг бэеэ даанхай эмхи мүн. Гурбадахяар, союз хадаа Россиин **Коммунис Залуушуулай Союз гэһэн** нэрэтэй болобо.

— Партимнай Коммунис байна, тиимэһээ бидэнэр, тэрэниие дагаха үетэн, партиин табиһан зорилгын түлөө тэмсэхэбди гэжэ эли тодоор мэдүүлхэ ёһотойбди. Союз хадаа коммунизмын илахын түлөө тэмсэхэ, тиимэһээ нэрэмнайшье коммунис гэжэ байха ёһотой,—гэжэ съезд дээрэ элидхэл хэһэн хүншье, олонхи делегадуудшье хэлэһэн байгаа.

Съездын хэрэг ажалаа дүүргээд, дээдэ зургаануудаа һунгаадшье байхада, нэгэл юумэ үшөө дутуу шэнги байба.

— Ленин дэ ошохо! Хүндэтэ Ильичтэ ошожо, съезд тухайгаа хөөрэжэ үгэхэ; вождиин захяа заабари дуулажа абаха!

Иимэ һанал съездэ байһан хүн бүхэнэй досоо түрэһэн байгаа.

В. И. Ленин съездын делегацитай уулзаха зүбшөөлөө үгөө гэһэн һураг залуушуулые айхабтар ехэ баясуулаа бэлэй.

В. И. Ленин залуушуулай түлөөлэгшэдые ехэ баяртайгаар угтаа һэн. Тиигэжэ зохид һайн хөөрэлдөөн болобо. Залуушуулай Союзай ямар байһан тухай, съездын абаһан шиидхэбэринүүд тухай, залуу пролетаринарай зориг һанал тухай Ленин ехэтэ һонирхожо хөөрэлдөө һэн.

Эмхиеэ Коммунис гэһэн нэрэтэй болгообди гэжэ делегадуудай омогтойгоор дуулгахадань, В. И. Ленин иигэжэ харюусаа юм:

— Тиимэ нэрэ зүүхэһээ гадна, коммунис ёһоор ажал хэрэгээ эрхилхэ, үнэн дээрээ коммунист болоод ябаха хэрэгтэй.

Тэрэ сагһаа хойшо 46 жэл үнгэрбэ. Эдэ жэлнүүдэй туршада залуушуулай эмхи Ленин багшынгаа захяа заабарине нангинаар сахижа, бэелүүлжэ, коммунис нэрэеэ бодотоор нэрлүүлжэ ябана.

Залуушуулай союзай нангин улаан туг дээрэ табан орден яларжа байдаг.

Хани нүхэрынь зүүн тээшээ,
Харин өөрөө нүгөө тээшээ...
Комсомол залуушуул
Граждан дайнда мордобо...

Хэн энэ дуун мэдэхэгүй гээшэб? Эхэ эсэгэнэрһээ, хани нүхэдһөө хахасажа, хэдэн зуун мянган залуушуул Совет засагай түлөө ами бэеэ хайрлангүй тэмсээ һэн. Үлэн хооһон, хахархай нюсэгэн ябаха, үбшэн тахал үзэхэ саг хэды олон ушарһан байгааб! Теэд коммунис залуушуул хариин ба дотоодын аюулта дайсанһаа айнгүй, бэрхэшээл гасалангай урда сухарингүй, гайхамшаг баатараар тэмсэһэн байна. Революциин дайшалхы солдадууд, эрэлхэг зоригто хүбүүд Николай Островский, Аркадий Гайдар гэгшэдэй нэрэ, тэдэнэй бэшэһэн номуудые һайн мэдэхэ бэзэт. Түмэн олон тиимэ баатарнуудые залуушуулай эмхи граждан дайнай үедэ үгэһэн байна. Совет засагые хамгаалха хэрэгтэ энэ эмхи аша габьяа харуулаа. Энэнь түрүүшын орденоор, дайшалхы Улаан Тугай орденоор тэмдэглэгдээ бэлэй.

АМГАЛАН САГ ерэжэ, эбдэрһэн гэрээ бодхоохо, хашаа хорёотоо заһаха, хэрэг ажалаа хэхэ саг ерэбэ. Һуудал байдалаа шэнэ ёһоор, социалис ёһоор түхеэрхэ, нюдарган баяшуулые дабаха, үзэг номгүй, харанхы мунхаг байдалһаа мултаржа гараха, шэнэ завод, фабрика бариха, колхоз, совхоз тогтооха гээшэ айхабтар орёо бэрхэ, хүндэ хэрэг байгаа даа!

Теэд залуушуулай союз, тэрэнэй олон зуун мянган гэшүүд гэдэргэ хойшоо хараха, унаһан малгайтаа абаха, урдаһан хүлһөө аршаха сүлөөгүй ажаллаа. Эгээ харюусалгатай, эгээ хүндэ газарта—комсомол залуушуул!

Нэгэдэхи табан жэлэй шэнэ барилгануудай эхилээд байхада, 1929 ондо комсомолой эмхи залуушуулые татажа ябуулһан юм. Мүнөөнэй Волгоград городой тракторна завод барилгада долоон мянган хүбүүд, басагад Сибирь, Ураал тээшэ—66 мянган залуу патриодууд. Донбассай шахтануудта—36 мянган хүн, аяар холын Алдан, Яхад, Сахалинда олон мянган эдиршүүд ошоо бэлэй. Хамтадаа комсомол 350 мянган хүниие шэнэ барилгануудта эльгээгээ һэн.

Хүдөөдэ комсомолшууд хамтын ажал, коллективизаци эмхидхэгшэдэй түрүү зэргэдэ ябаа. 1929 оной зун хүдөөгэй комсомолшуудай 93 процентнь колхоздо ороод байгаа һэн. Гадна, өөһэдынгөө хойноһоо хэды олон залуушуулые дахуулжа ерээб!

Совет арад партиингаа хүтэлбэреэр социализм байгуулаа. Энээндэ комсомолой оруулһан хубитань ехэ. Энэнь хоёрдохи орденоор—Ажалай Улаан тугай орденоор тэмдэглэгдээ.

МАНАЙ СОВЕТ ороной түүхэдэ тудаһан эгээл хатуу, эгээл аюултай сагай үедэ—Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнай үедэ комсомолой харуулһан эрэлхэг зориг, баатар габьяа тухай тон ехээр бэшэжэ болохо байгаа. Теэд тодорхойгоор хэлэхэ аргагүй байнабди. Дайнай фронт дээрэ, мүн тылдэ, предприяти, колхоз, совхоз бүхэндэ комсомолшууд, залуушуул үнэхөөрөө баатаршалга харуулаа. 3,5 миллион комсомолшууд дайнай үедэ Советскэ Союзай орден, медаляар шагнагдаа. Советскэ Союзай Геройн дээдэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн 11 мянган баатарнуудай дундаһаа долоо мянганиинь комсомолой хүмүүжүүлһэн хүнүүд лэ! Зоя Космодемьянская, Александр Матросов, капитан Гастелло, Олег Кошевой, Шура Чекалина, Марите Мельникайте, Махмед Гулиев, Имант Судмалис — эдэнэй нэрые олон үндэһэ яһатай совет арад хэзээдэшье мартахагүй. Дайсаниие дараха, Эсэгэ ороноо хамгаалха хэрэгтэ айхабтар ехэ габьяатай байһанайнгаа түлөө комсомол Ленинэй орденоор шагнагдаа һэн.

Агуухэ илалта түйлагдаба.

Дайсанай һандаргаһан ажахыгаа һэргээн бодхоожо, саашадань хүгжөөхэ, социалис Эхэ ороноо улам хүсэтэй, баян һайхан болгохын түлөө тэмсэлдэ комсомол айхабтар ехэ эдэбхитэйгээр хабаадажа ороһон байна.

Партиин үнэн хүбүүн, баатар тэмсэлшэ, шэн зоригто ажалша комсомолой 30 жэлэй ойе бүхы оромнай баяр найраар тэмдэглээ һэн. Энэ ойтой дашарамдуулан, комсомолдо Ленинэй орден барюулагдаһан байна.

Казахстанай, Сибириин, Волго шадарай тала дайдаар майхан татаатай, һүниин харанхыда түүлэг табяатай. Үбэлэй янгинама хүйтэндэшье, зунай халуун нарандашье трактор машинын абяан таһалданагүй. Партиин уряагаар 350 мянган залуушуул һайн дураараа шэнэ газар хахалхаяа ерээ. Тэдэнэр аха нүхэдтэйгээ хамта элдэб бэрхэшээлнүүдые дабажа, олон зуун совхозуудые байгуулһан, 36 миллион гектар шэнэ газар элдүүрилһэн байна. Хэдэн мянган жэлдэ нойрсожо байһан тала дайда алтан таряагаар долгилбо. Эхэ ороноймнай амбаар руу сагнашагүй ехэ нэмэлтэ таряан оробо.

Шэнэ газар элдүүрилхээ ошогшодой хойноһоо 300 мянган залуушуул манай ороной хойто ба зүүн зүгтэхи районуудта шэнэ городуудые, шэнэ заводуудые, шэнэ түмэр харгы, электростанци барихаа ошоо.

Социалис байгуулалтада ехэ габьяатай байһанайнгаа, шэнэ газар элдүүрилхэдээ зоригтойгоор ажаллаһанайнгаа түлөө комсомол 1956 ондо гурбадахи ордендо хүртэһэн байна.

Совет арад партиингаа хүтэлбэреэр социализм хүсэд дүүрэн байгуулаад, коммунизмые дэлгэрэнгыгээр байгуулжа эхилбэ. XX, XXI, XXII съезднүүд дээрэ партиин гол хараа шугам хараалагдаба, коммунизм байгуулха асари ехэ түсэб табигдаба. Партиин шэнэ Программа соо эдэ ехэ зорилгонууднай согсологдоо.

ПАРТИИН ударидалгаар Ленинскэ комсомол коммунис байгуулалта хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ зоригжолтойгоор хабаадажа ороо. 1962 оной апрельдэ болоһон ВЛКСМ-эй XIV съезд коммунис байгуулалтада комсомолой урда табигдаһан зорилгонуудые тодорхойлоо. Энэ съезд дээрэ 3878 делегадууд байлсаа. Комсомол тиихэдэ 19 миллион 400 мянган гэшүүдтэй байгаа. Нэгэдэхи съездһээ хойшо хэдэн дахин тоогоор ургааб, ямар ехэ хүсэтэй болооб!

Комсомол, залуушуул арадай ажахые хүгжөөхэ долоон жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө шэн зоригтойгоор ажаллажа байна. Комсомол хадаа металлургическа, нүүрһэнэй, хадын малтамалнуудай, химическэ, нефтиин, газова промышленностиин томо томо 100 барилгануудые шефтээ абаа. Мүн 20 мянган километр утатай түмэр харгы электрын хүсэндэ оруулха, 14 мянган километр утатай түмэр харгы бариха уялга бэе дээрээ даажа абаа. Энэ айхабтар ехэ уялга мүн. Хүдөө ажахые түргэнөөр хүгжөөхэ тэмсэлдэ комсомол эдэбхитэйгээр хабаадана. Орон доторнай олон зуун ударна комсомольско барилганууд бии.

Комсомолшууд коммунис ажалай түлөө бүгэдэ арадай хүдэлөөндэ түрүү зэргэдэ ябана.

Арад зоной соёл культурые дээшэлүүлхын, эрдэм шудалхын түлөө комсомолшууд шармайн оролдоно. Залуушуулай дундаһаа олон эрдэмтэд, соёл культурын талаар олон бэлигтэн ургажа гараа. Манай гайхамшаг космонавтнууд, замбуулиниие шэнжэлэгшэд—комсомолой хүмүүжүүлһэн хүнүүд мүн.

Олон миллион гэшүүдтэй комсомолой нэгэ хуби—Буряадай комсомольско эмхи республикынгаа залуушуулай үнэн ударидагша, партийна организациин туһалагша мүн. Буряадай комсомолой тогтоһонһоо хойшо 40 жэлэй ойе энэ оной майда һайндэрлэхэдөө, арад зомнай республикынгаа ажахы болон культурые хүгжөөхэ, залуушуулые хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ манай залуушуулай ехэ габьяатай байһыень тэмдэглээ һэн.

Мүнөө Ленинскэ комсомол партиин XX, XXI, XXII съезднүүд дээрэ хараалагдаһан гол хараа шугамые хадбаригшагүйгөөр бэелүүлхын түлөө тэмсэжэ байна.

Дүшэн зургаан жэлэй саана эмхидхэгдэһэн, Ленинэй нэрэтэ Коммунис залуушуулай союз партиингаа хэрэгэй түлөө тэмсэхээр ходоодоо бэлэн!

Г. САНЖИЕВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

Жэшээ абамаар хүнүүд

ЗАЛИРШАГҮЙ ЗОРИГТОЙНУУД ЛЭ!

Нарин ута таһалгын дундуур табигдаһан стол тойрожо һууһан хүбүүд, басагад хүхюутэй, зугаатайшье һаа, хэжэ байһан юумэндээ шуналтай. Нюдэниинь урдахиинаа алдангүй харахад, гарынь забдагүй хүдэлөөд: залгагүйхэн. Хажуугаа хараха сүлөөгүй хүдэлжэ байһан хүнүүдые һамбаралжа, үлүү үгэ дуугархашье түдэгүй шэнги. Эдэнэр ямар нэгэн локомотивай узел заһабарилхадаа, түрүүлэн дүүргэгдэхэ хүдэлмэриие түргөөр бүтээжэ хэрхихэ жэшээтэйгээр ажаллажа байдаг хүнүүд.

Эдэнэрэй заһабаридаг реле хадаа электровозой амин бэеын аргада шухала үүргэ дүүргэдэг хэрэгсэл нэгэн. Тэрээнгүйгөөр локомотив ябахадаа абиртаха. Ток, зохёной дарааса, халуун хүйтэнэй хэмжээ тааруулжа ябуулдаг ВЛ-8 электровозой реле эдэнэрэй гараар болгогдоно. Жэжэхэньшье аад, залуурша лэ ажал ааб даа. Тэрэнэй детальнуудые сусаха, заһаха, хэмжэдэ хабсаргаха, шэрдэхэ гэхэ мэтээр бэлэн болгогдоһон реленууд дээгүүрнь дүүрэн жэрылдэнэ.

Байза, ажалай бүтээсэ ехэ, түргэдүүлэн дүүргэгдэнэ. Теэд хэһэн ажалаймнай өөрын үнэ үнэхил бшуу. Энээн тухай бодожо үзэхөөр лэ ха. Заводойнгоо замай залуурша Кириллов, Грехнева гэгшэдэй бригадын бидэнэршье дэмжэхэ ёһотой гэжэ бодоһон бригадын бригадир Афанасий Иванович Имеев хөөрэлдөө энэ асуудалаа дурадхаба. Тэдэнэй урагша абахаар бэшэ шэнэ дабаха мүнгэмнай доошоо ороошо гэһэн һанал түрэжэшье болоо аа. Юрэ хүүрээ ойлгосоһон бригадын зунһаа хойшо узел заһабарин хүдэлмэримнай түлөөһэнэй хаража үзыт гэжэ хэдэн дахин дуулгаа барһан байгаа.

— Бригадымнай гэшүүд бүлтэдээ залуу комсомол залуушуул. Ажалдаа алиш юумэндэ тунхарихагүй, зоригой залитай хүнүүд. Үгтэһэн даабари ходоодоо үлүүлэн дүүргэгдэнэ. Мүнөө нэгэнэй юһэн хүниинь коммунис ажалай ударник юм,—гэжэ бригадир нүхэр Имеев хөөрэнэ.

Залуушуул ажал һуралсал хоёрые аляанһааньшье гээгдүүлэнгүйгөөр ябуулна. Эрхимээр ажаллаа хадаа һайнаар һуралса гэһэн иимэ эрилтэ тэдэнэр өөһэдынгөө урда табина. Электро-слесарьнууд Николай Жидяев, Галина Кобылкина гэгшэд институтда һуралсадаг. Владимир Калистратов, Лев Тишкович, Виктор Агильдин, Анатолий Николайчук дунда һургуулинуудта үдэшэндөө ябана.

Ажаллаха, һурахынгаа хажуугаар эдэ залуу нүхэднай ниитын хүдэлмэридэ хабаадалсаха һамбаа олоно. Тэдэнэрэй олонхинь уран һайханай самодеятельностьдэ хабаадалсадаг. Заводойнгоо болон цехэйнгээ клуб, улаан булангай сценэ дээрэ наадатабилсадаг байна. Дружиныһ хүдэлмэридэ хамһалсажа, ниитын гурим сахиха талаар бага бэшэ үүргэ дүүргэдэг байха юм.

Бригадын хүдэлдэг таһалгын баруун ханада хадаатай байһан улаан туг тэндэ орогшодые һонирхуулна. Бригадынхид тэрэ туг хоёр һара удаагаар гарһаа табингүй барижа байдаг. Цехэй бригадануудай дунда түрүүлжэ ябадаг энэ бригадынхид абаһан һууриия алдахагүйн түлөө тэмсэл улам хүсэтэйгөөр үргэлжэлүүлнэ.

— Бригададамнай удаан хүдэлжэ, дүй дүршэлтэй болоһон гурбан нүхэднай армида ошожо, мандаа нэгэ бага угылуулаа. Гэзшье һаа тэдэнэртэйгээ хани барисаатай байдаг гээшэбди. Хуушанаймнай бригадир Тимофей Захарович Колесник манда эстафетээ дамжуулжа үгөө бэлэй. Тэрэ хадаа залуу хүдэлмэришэдые һайнаар бэлдэжэ манда үгэһэн хүн. Мүнөөшье хэды пенсидэ гарабашье, манайнгаа түлөө һанаагаа зобожо, бригадаяа эрьежэ ерэдэг, — гэжэ Афанасий Иванович хөөрэнэ.

Ажалдаа, ажал нүхэдтөө, түрэл бригададаа иимээр хандалга коммунис ёһоной хүмүүжүүлгэ олоһоной, ниитын ажал хэрэгэй түлөө үнэн мэдэрэлтэй болоһоной хуби энээндэ бии.

Н. ЦЫБЕНОВ.

„...Залуу хүн бүхэн залуушуулай Коммунистическэ Союзай гэшүүн болоходоо, коммунизм байгуулгадань партидаа туһалха, коммунис общество байгуулгадань бүхы залуу үетэндэ туһалха зорилго өөртөө даажа абана.

В. И. ЛЕНИН.

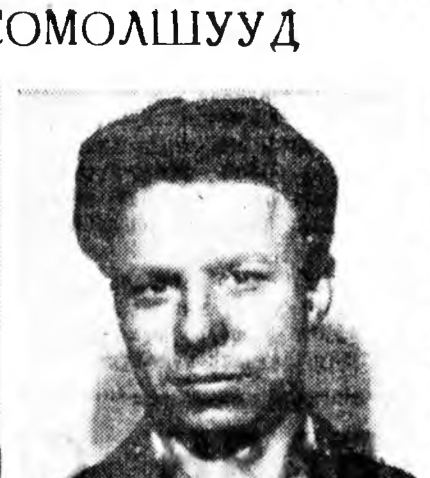
ЭДЭЛ ДАА ЗАЛУУРША КОМСОМОЛШУУД

Мухар-Шэбэрэй аймагай Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхоздо ВЛКСМ-эй гэшүүн Галина Алферова хэдэн жэлэй туршада гахайшанаар хүдэлхэ зуураа, эрхим ажалаараа суурхана.

Анатолий Ильин «Электромашина» заводто алтан гартай гэжэ тоологдодог. Үгтэһэн лэ даабариинь сагһаа болзор соонь, эрхим шанартайгаар дүүргэдэг, ниитын ажалда эдэбхитэйгээр хабаададаг.

Коммунис ажалай ударнигууд ниислэл хотымнай промышленна предприятинуудта олон юм. Тэдэнэй тоодо «Электромашина» заводой слесарь Леонид Таракановский хүбүүн ородог.

ЭДЭНЭЙ эрмэлзэл һайхан

КОМСОМОЛ НЭРЭЕЭ АЛДАРШУУЛАН...

Хабарай һайхан саг ерээд байба. Бэшүүрэй дунда һургуулиин һурагшад шалгалтадаа түлэг бэлдэнэ. Иимэ нэгэ үдэрнүүдтэ ахалагша пионервожата Астафьевагай ударидалга доро 9-дэхи, 10-дахи классай һурагшад хамтааран сугларжа, саахарай свёкло тарижа, баян ургаса хуряахаар шиидээ һэн. Тэрэ үедэ һургуулиин комсомолшууд 10 гектар газар дээрэ свёкло тариха гэжэ шэбшэбэ. Харин багшанарынь шабинарайнгаа һайхан бодолые дэмжэбэшье: «10 гектар саахарай свёкло ургуулжа арай бирахагүйт», гэжэ һэжэг түрэн хэлээ һэн.

— Комсомол нэрэтэйл хадаа, сухарихагүйбди,—гэжэ тэдэнэр нэгэн дуугаар мэдүүлбэ.

Хэды хоноод байхада һурагшад үнэхөөрөөшье зэр зэмсэг, оньһон техникэ багатайгаа ойлгобо. Дүршэлынь ч тэрэ тухай даа. Багшанарынь саахарай свёкло тухай хэдэн хөөрэлдөө үнгэргэбэ, агротехническэ ёһо, заабаринуудые тодорхойгоор һурагшадтаа ойлгуулба. Һургуулиин директор Петр Михайлович Степанов һурагшадайнгаа үүсхэл ехэтэ дэмжэжэ, хүршэ XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой дүршэлтэй бэрхэ свёкло таригша Евсей Макарович Павловые һургуулидаа уряа. Дүршэл шадабаряар түгэс, таридаг ургамалайнгаа «зан абариие» һайн мэдэдэг Евсей Макарович яажа саахарай свёкло таридаг, ямар харууһалга хэдэг, тиин жэлһээ жэлдэ үндэр ургаса хуряадаг тухайгаа ойлгосотойгоор һурагшадта хөөрэжэ үгэбэ.

—Хүбүүдни, урдатнай саг ехэ, тиимэһээ таанадни ехэ газарта свёкло таряад энэ жэлдэ яахатнайб. Ажал хэхынгээ урда, хүн хэхэ ажалаа гүйсэд мэдэдэг, бодомжолдог юм. Тиимэһээ таанад энэ жэлдэ, дүршэл абахын тула, багахан газарта саахарай свёкло таряад үзэгты. Дүршэһэн хойноо, хойто жэл 10 гектар газарта свёкло ургуулхадатнай болохо,—гэжэ һурагшадта нүхэр Павлов заабари үгөө һэн.

Бэшүүрэй дунда һургуулиин һурагшад хамаг шалгалтануудаа барин һанайнгаа удаа, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой харьяата поли дээрэ 1 гектар 6 сото газарта саахарай свёкло тарибад. Бамбайтар элдүүрилһэн хара шоройто газарай хурьһэнтэ хаһа саг соогоо свёклын хүрэнгэшье таригдаба.

Гүйсэд дүүрэнээр үтэгжүүлэгдэһэн поли удангүй ногоон набшаһаар хушагдана. Зунай наранай аяама хадуун газарай хурьһэнай хатажа эхилхэдэ хэдэ дахин уһалагдаба. Таримал ургамалдаа 2 дахин нэмэлтэ тэжээл оруулба. Энэ үедэ поли дээрэ ганса саахарай свёклошье һайн гараагүй, мүн хажуугаарнь бүртаг үбһэншье бүлтайжа захалаа. Полиёо иимэ дайсанһаа абарха тон бодомжотой, харюусалгатай үе һурагшадта ерээ һэн. Согтой дорюун, ажалша бэрхэ багашуул 7 хоногой турша дотор бүхы полиёо бүртаг үбһэнһөөнь һалгааба.

Һурагшадай тариһан 1 гектар 60 сото полинь 17 ондоо хэһэгтэ хубааридагдаһан. Хэһэг бүхэн 5 һурагшадай мэдэлдэ үгтэһэн тула эдэнэр хоорондоо мүрысөө эмхидхээ.

Һуралсал ажал хоёроо нягта барисаатай ябуулдаг Бэшүүрэй дунда һургуулиин һурагшадай һанаан сэдьхэлдэ тариһан саахарайнь свёкло юундэ мартагдахаб даа. Сентябрь һарын хахад, һуул багаар бүхы һургуулияараа свёклынгоо ургаса хуряахаа поли гараад һэн.

Мантан томоор ургаһан свёклоёо һурагшад саг дары хуряагаа. Дунда жэшээгээр хэлэхэдэ, эшэ бүхэнһөө 1500 грамм саахарай свёкло хуряагдаа. Бүхы участогһаа 240 центнер свёклын ургаса ухибүүд хуряажа, саахарай заводто тушааба.

Үнэхөөрөөшье, тус һургуулиин һурагшад хойто жэл һанаһандаа хүрэжэ, хажуудаа оршодог саахарайнгаа заводто хэдэн зуун центнер свёкло тушааха аргатай гэжэ этигэнгүй байхын аргагүй.

Иимэл даа, эдиин тэнюун, эрдэм бэлиг, ажал габьяа түгэлдэр сүлөөтэ ороной эдир комсомолшуудай эрмэлзэл.

Ц-Д. ШАГЖИЕВ.
Мухар-Шэбэр.

Саахарай заводhоо

репортаж

ШЭНЭ УРГАСЫН ХЭШЭГ

МАНАЙ ҮЕ саг хүрэтэрхи 327 ондо Александр Македонскиин Энэдхэг орон хүдэр аяншалга хэхэдээ, зүгыгүйгөөр бии болгогдоhон «хатуу мёд» хаража ехэтэ hонирхоhон юм.

Урдань саахар гэәшые нюдэндөө хараагүй грек зон Энэдхэг ошоходоо, тэрэниие «хатуу мёд» гэжэ нэрлэhэн байгаа. Энэдхэгтэ саахарай тростнигhаа (модонhоо) саахар абтадаг юм байба. Европодо тэрэ гайхамшаг ургамал тухай үгэ хүүр удаан саг соо хэлсэгдөө. Тиигэhээр байтар халуун орондо ургадаг саахарай тэрэ модон бүхы газарнуудта ургуулагдажа эхилhэн домогтой.

1150 ондо саахарай тростнигай плантаци Кипр олтирог дээрэ анха түрүүлэн бии болгогдоо. Саахарай тростник Атлантическа далайе алад алхажа, Вест-Инди, Урда Америкын хойто захаар ургуулагдадаг хүдөө ажахын гол ургамал болонхой.

Хэдэ миллион пууд «хатуу мёдой» корабльда ашагдан, Европо руу зөөгдэжэ байтар, Европодо гэнтэ өөрын «саахарлиг» ургамал—тэжээлэй свёкло олдоhон. Тэрээнhээ саахарай свёклын тусхай сорт бии болгогдоhон байна. Эрдэмтэ химигүүдэй шэнжэлэлгэ хэhэнэй ёhоор, свёклын болон тростнигай саахар алиниинь алин гэшэгүй, адли шанартай гэжэ тодорхойлогдоhон юм. Тиигэ тиигэhээр, саахар үйлэдбэрилхэ заводууд халуун оронhоо манай хүйтэн уларилтай нютаг хүрэтэр ерэhэн домогтойл!

...1882. Энэ жэлдэ Украинада түрүүшынхеэ саахарай завод ашаглагдажа, Россин заха хизаар нютагуудта домог туужада орохон саахар бии болоhон түүхэтэй. Балар харанхы байhан бурядад зон: «Саахар гөөшэмнай хүhэрэй яhаар, шулуугаар холигдожо хэгдэhэн юм» гэжэ hанадаг, хэлсэдэг, буруу ойлгомжо, тайлбари хоорондоо тараадаг байhан. Хүйтэн уларилтай манай Сибирьтэ, Буряад нютагта саахарай свёкло ургахагүй гэжэ хэлсэдэгшье, hанадагшье байгаал hааб даа...

ХАТУУ ШЭРҮҮН дайнай үедэ ашаглалгада ороhон Бэшүүрэй саахарай завод жэл бүри амтатай элhэн саахар элбэгээр гаргажа, арад зоноо баясуулжа, омогорхуулжа байдаг ааб даа. Хурдан урасхалта Хёлго голой эрьедэ түбхинэhэн тус заводой хашаа соо ороходо республикын ажахынуудhаа суглуулагдаhан обоо собоо свёклын ехэ «hүри» хушагдаатай байhаниь абаhаар лэ харагдана.

— Республикын колхоз, совхозууд сооhоо али ажахы саахарай свёкло ехээр тушаагаа хаб,—гэжэ заводой директор нүхэр Перевалоhaa асуухада:

— Энэ жэлдэ алишье ажахы свёклын баян ургаса хуряажа абаа. Энээнhээ уламжалан, манай завод үнгэрэгшэ жэлэйхиhээ дүрбэ мянганhаа дээшэ центнер элhэн саахар үйлэдбэрилхэ аргатай болоогдобо. Ажахынууд сооhоо Мухар-Шэбэрэй XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой свёкло ургуулагшад илангаяа ехэ амжалтатай. Тус ажахы 35 мянган центнер свёкло тушааха hаа, тэрэнээ 39 мянган центнертэ хүргөө. Мүн «Победа», «Рассвет» колхозууд, Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой свёкло ургуулагшад баян ургаса хуряажа абаhан байна.

Жэл бүхэндэ свёклын баян ургаса хуряажа, республика дотороо мэдээжэ болоhон Евсей Павловай даадаг звено энэшье жэлдэ баян ургаса абажа, XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой бусад свёкло ургуулагшадай дундаhaa шалгарба. Залуу энэ нүхэр 120 гектарhaa 19 мянган центнер гэхэ гү, али гектарай 168 центнер саахарай свёкло хуряажа алдаршаба ха юм.

Баян ургасын хэшэгтэ хүртэлсэhэн Бэшүүрэй саахарай заводой коллектив энэ жэлдэ хэзээ хэзээнэйхиhээ урма зоригтойгоор ажаллажа эхилэнхэй. Мүнөө тус заводто 186 мянган центнер свёкло абтаад, саахар болгогдожо байна.

— Манай завод энэ жэлдэ саахар үйлэдбэрилгэдэ хэрэглэгдэхэ шэнэ машина, техникэ абаhан байна. Тэдэнэй нэгэн гэхэдэ, нэгэ часай туршада 100 тонно свёкло машинаhaa буулгажа үрдидэг «БУМУ-4м» гэhэн оньhото техникэ болоно. Урдань свёкло машинаhaa гараар буулгагдадаг байхада ехэ тухашардаг hэмди. Хамта дээрэнь энэ жэлдэ дүрбэн шэнэ техникэ свёкло үйлэдбэрилгэдэ нэбтэрүүлэгдээ,—гэжэ нүхэр Перевалов омогорхоно.

...Мантан томо агрегадуудай хүдэлжэ байхада хүнэйшье хөөрэлдэхөөр бэшэ түерөөн нээрээн боложо, булта ажалдаа халан орожо, туха сүлөөгүй болоно. Саахар болгогдохоор конвейертэ оруулагдаhан свёкло угаалгаhaa эхилээд, мүнгэнэй үhандал ялалзан байдаг саб сагаахан үнгэтэй саахар боложо гаратараа 35 часай туршада үйлэдбэридэ ябана.

ОКТЯБРИИН 4-hөө саахараа гаргажа эхилhэн тус завод мүнөө 300-гаад тонно нэгэдэхи сортын элhэн саахар үйлэдбэрилөөд байнхай.

Агуухэ Октябриин 47 жэлэй ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ оролсоhон заводой хүдэлмэришэд жэлэй дүүрэтэр 1700 тонно саахар гаргахаар эдэ үдэрнүүдтэ ажаллажа эхилэнхэй. Хүдэлмэришэдэй дундаhaa халаанай инженер Зинаида Ивановна Ивановагай хүтэлбэридэг халаанайхид үндэр бүтээсэтэ ажалаараа суурхана. Заводойнгоо аппаратурануудые хёрхоор адаглан хаража, эбдэрhэн частьнуудыень саг соонь заhабарилжа үгэдэг коммунис ажалай ударник, дежурна слесарь Ермил Кузнецов, дежурна электрик Яков Калашников, ажахынуудhaa асарагдаhан свёкло ябталалсажа байдаг ная хүрэhэн Илья Захарович Мамалыга болон бусад ажалай үндэр бүтээсэ түйлажа, заводоо түрүү зэргэдэ гаргалсахын тула унаhан малгайгаа абаха забдагүй ажаллажа ябадаг нүхэд юм.

Ажал хүдэлмэрөө табан хүргандал адли мэдэхэ болоhон хүдэлмэришэн бүхэн түсэбтэ даабаряа саг соонь дүүргэжэ, арад зондоо 17 мянган центнер саахар үйлэдбэрилжэ үгэхын хойноhоо иигэжэ оролдожо байнхай. Мүнөө заводой хүдэлмэришэд хашаа соогоо суглуулагдаhан свёклоёо январь hарада дүүhыень саахар болгохоор хараална. Тиимын тула суудхадаа 25—30 тонно саахар үйлэдбэридэг болоhон байна.

— Үнгэрэгшэ жэлдэ заводай 13 мянган центнер саахар гаргажа, арад зоной хэрэглэмжэдэ үгэhэн юм. Тиихэдэ Сүлөөтэ арлай Кубаhaa асарагдаhан 650 тонно саахарай тростник үйлэдбэрилжэ, саахар болгоо hэмди,—гэжэ заводой хүдэлмэришэд омогорхолдоно.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: часай туршада 100 тонно свёкло буулгажа үрдидэг шэнэ тухэлэй «БУМУ-4» ажалдаа. 2. Саахар хатаадаг цехэй хүдэлмэришэн Ульяна Савельева. **Авторай** фото.

И. В. БАБУШКИН ТУХАЙ ШЭНЭ МАТЕРИАЛНУУД

В. И. Ленинэй шаби, хани нүхэр, хамта ажал ябуулагша И. В. Бабушкинай ажабайдал, ажал ябуулгые шэнжэлхэ талаар түүхэшэн Г. Мишкевич тэрэнэй фото-зураг бэдэрхэ, Бабушкинай бүлэ болон хани нүхэд тухайнь дурасхаал бэшэхэ талаар олон жэлдэ хүдэлөө. hүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ, hонирхолтой юумэ олоо. Байгалай үмэнэдэхи революционёрнуудэй күушан гвардиин гайхамшагта түлөөлэгшын ажал ябуулгатай холбоотой аад, урдань эли болоогүй документнүүд олдоо.

Донецк городто 82 наhатай А. Н. Недыбалюк ажаhуунa. Иван Васильевичай үнэн нүхэр, hамган Прасковья Никитична, өөрынгөө эгэшэ, дүү тухай hонирхолтой дурасхаал шэнжэлэгшэдэ эльгээгээ. Тэрэнэй Бабушкинтай танилсаhан, хамта ажаhууhан тухай, мүн hамганайнь подпольно-революционно hайн hайхан хэрэгтэ ами наhаяа хайрлангүй хабаадалсаха гэжэ шиидэhэн тухайнь эли тодо болонхой.

Харьковта хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейдэ хадагалагдажа байhан олдохоёо шухаг фото-зурагууд бии байба. Тэдэнэйнь нэгэн 1910 ондо хабаадана. Эгээл тэрэ жэлдэ В. И. Ленин хаанай харашадай тараар Байгалай эрьедэ Бабушкинай алуулhан тушаа, ажал ябуулга тухайнь бэшэhэн байна. Хоёрдохи зурагынь 1916 ондо Прасковья Никитична Бабушкинагай Иван Васильевичай эжытэй Петербургда hуужа байха үедэнь абтаhан байгаа. Гурбадахинь хуушанай большевик Евгений Адамович болон тэрэнэй басагантай буулгуулhан зураг.

Харьковай музейн фондhоо олдоhон зурагууд соохи эгээн hонин зурагынь И. В. Бабушкинай Байгалай үмэнэ байхадань үлэ мэдэхэ хүнэй абаhан фотографи. Энэ зураг И. В. Бабушкинай наhа барахын урда тээ, 1905 ондо абтаhан байжа болоо гэжэ шэнжэлэгшэ тэмдэглэhэн байна. Байгалай үмэнэдэхи большевигүүдэй түлөөлэлгөөр Эрхүүгэй хүдэлмэришэдтэ транспортаар этигэмжэтэй нүхэртэйгөө хамта бүү абаашажа үгэхэ даабари И. В. Бабушкинда үгтэhэн байна. 1906 оной мартын 15-да Мысовая станцида баригдажа, Байгалай үмэнэдэхи партийна организациин эрхим ажал ябуулагшадтай хамта буудуулагшадай абхуулhан зураг бии. Тэдэнэрэй заримыень таниха арга олдоо. Верхоянскда сүлэлгэдэ байхадаа, Бабушкинай нүхэр ябаhан модошо дархан Никифор Голиков, Яхадта болоhон «Романовска бүhалгаа» эмхидхэгшэ Владимир Курнатовский, «Забайкальский рабочий» газетын түрүүшын редактор Ем. Ярославский болон Антон Костюшко-Валюжанин гэгшэд бии. Гээшье hаа, олоороо зурагаа абхуулhан хүнүүд Бабушкиниие тойроно. Тэдэнэрэй хэд байhаниинь мэдэгдэнэгүй. Шэнжэлэгшэ хадаа 1905 ондо Байгалай үмэнэ болоhон ушаралда тэдэнэрэй хайшан гэжэ хабаадалсаhан, ямар үүргэ дүүргэhэн тухайнь мэдэхые эрмэлзэнэ.

— Нимэ олдохоёо шухаг документнүүдые ололго гансахан лэ олохон хүнүүдэй туhаламжаар бэелүүлэгдэхэ байна,—гэжэ шэнжэлэгшэ хөөрэнэ.

Бэдэрэлгэ үргэлжэлүүлэгдэhээр.

В. КРИВОШЕЙН.

Шатар

Түмэр замайхидай мүрысөөн

Зүүн Сибириин түмэр замай хүдэлмэришэдэй дунда шатараар командына түрүү hүүри эзэлхын түлөө мүрысөөн Улаан-Үдэдэ боложо байна. Мүрысөөндэ Эрхүүгэй, Улаан-Үдын, Красноярскын, Иланскын командануд хоорондоо наадана. Команда бүридэнь дүрбэн эрэ шатаршад, нэгэ-нэгэ эхэнэр шатаршад хабаадалсана.

Нэгэдэхи хюлгэ дээрэ Красноярскын Шалко гэдэг бэрхэ шатаршантай наадаhан Улаан-Үдын түмэр замай отделениин чемпион Крылов hонин аад, гоёор наадаа. Крыловой 21 ябадал хээд байхадань, арбахан минута соо үшөө 24 ябадал хэглэхээр саг үлөөд байhан юм. Суглараг-шад hанаагаа зобожо, Крылов имэ богонихон саг соо hайн ябадал хэжэ үрдихэгүй, шүүгдэхэнь гэлсэhэн байгаа. Теэд, тэрэмнай айхабтар гунзэгы бодолтой зургаан ябадал хэжэ, нүгөөдынгөө ноёндонь добтоло доботолhоор мат табижархёо.

Хоёр уулзалгын hүүлээр Крылов, Музыка, Бурлов, Телешов, Лихоманова гэгшэдhээ бүридэhэн Улаан-Үдын, мүн Красноярскын командануд тус тустаа 5 очкотой түрүүлжэ ябана. Эрхүүгэй—5, Иланскын команда 4 очкотой болоо.

Б. ЦЫДЕНОВ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Түрүүшын хуудаhанда: «Үе сагай үнэ сэн»—Л. Перетинагай очерк, Буряадай ВЛКСМ-эй обкомой секретарь С. Иванов—«Ленинскэ комсомолой түрэhэн үдэр», Агуухэ Октябриин хүндэлэлдэ зорюулагдаhан мүрысөөн тухай материалнууд.

Хоёрдохи хуудаhанда: «Бии байhан юумэеэ шадамараар хэрэглэхэ» гэhэн корреспонденци (авторынь Итанцын леспромхозой үйлэдбэриин таhагай начальник Г. Никуль), В. Николаевай «Аяама халуун зун» гэhэн статья.

Гурбадахи хуудаhанда: АПН-эй корреспондент Николай Пантелеев—«Хими ба арад зоной ажаhуудал», «Яараhанай үрэ дүн» гэhэн шүүмжэлэл—авторнуудынь С. Коновалов, Н. Миронов.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: Буряад оронойнмай hонин, тоо, баримтанууд.

Алтайн гайхамшаг курорт

Сибириин элүүржүүлгын газарай ерээдүй

Белокуриха (Баруун Сибирь) гэдэг мэдээжэ болоhон бальнеологическа курортдо жэлдээ 12 мянган хүн амардаг, аргалуулдаг байна. Тэдэнэй олонхинь хүнгэлэлтэнэй путёвкоор (профсоюзай организацинууд путёвкын сэнгэй 70 процентые түлэдэг) ерэжэ амардаг.

— Хадата Алтайн энэ нютаг радоново булагуудаар баян юм, —гэжэ курортын ахамад врач, Россин Федерациин габьяата врач **Евгений Чернявский** АПН-эй корреспондентдэ хөөрэбэ. Энээнэй ашаар Белокуриха олон үбшэн аргалдаг гайхамшаг курорт боложо суурханхай. Эндэ гипертони болон бусад зүрхэ-hудалай, хэрхэ, артрит, тэрэшэлэн эхэнэрэй болон арhанай үбшэнүүдые эдэгээдэг.

Новосибирскэ медицинскэ институтай хамта үнгэргэhэн туршалганууд радоново ванныш хүнэй бэедэ hайнаар нүлөөлдэг байhыень харуулаа. Тиин геронтологидо (үбгэрэлгэ тухай эрдэм hургаал) радоново терапи шухала hүүри эзэлхэ байха гэжэ найданабди. Балай муу бэетэй бэшэшье хүнүүдэй 45—50 хүрэхэдөө үе үе радоново ваннада орожо байхыень мүнөөшье дурадхадаг байнабди.

Энэ курорт саг үргэлжэ үргэдхэгдэнэ. Тус бүридөө 500 хүнэй hүуритай долоон дабхар хэдэн байшангуудые, радоново хоёр бассейнтэй ванныш корпусой шэнэ барилга барихаар хараалагдана. Сибириин машина бүтээгшэдэй, металлургиудай санаторинууд баригданхай. Удахагүй Центросоюзай санатори нээгдэхэ. Хүүгэдэй санаториин барилга дүүргэгдэжэ байна. Бүхы ехэ ехэ городуудтай, Сибириин олохон тосхон, hүүринуудтай агаарай замаар холбоохо курортын аэропорт hаяхан нээгдээ.

Белокуриха курортын hара бүхэндэ 5 мянга хүрэтэр хүниие хангадаг болохо сагынь ойртоо.

Николай МЕЙСАК,
АПН-эй корреспондент.

Сагаан уларил

Улаан-Үдын гидрометобсерваториин мэдээсэhэнэй ёhоор, республика доторнай бага зэргэ үүлэтэй байха. Республикын хойто аймагуудта hулагүй бороо орохо. Баруун хойноhоо hулаханаар hалхилха. Хойто аймагуудта 4—9 градус хүйтэн, урда аймагуудта 4 градус хүйтэнhөө 1 градус хүрэтэр дулаан байха. Улаан-Үдэ хотодо үглөөгүүр 10—12 градус хүйтэн, үдэртөө 0 градус шахуу байхаар хүлеэгдэнэ.

Хилын саанаhаа

ООН-до абахын гуйлта

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 27. (ТАСС). Африкын шэнэ республикые ООН-ой гэшүүндэ абаха тухай ООН-ой генеральна секретарь У Тан Замбиин президент Кеннет Каундын гуйлта бариhан байна. Энэ гуйлтань Аюулгүйн Соведэй октябриин 30-най заседани дээрэ хаража үзэгдэхэ юм. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида абаха тухай Мальтын гуйлта тушаа соведэй энэ заседани мүн лэ шиидхэбэри гаргаха байна.

Г. Вильсон—лейборис партиин ударидагша

ЛОНДОН, октябриин 27. (ТАСС). Лейборис партиин парламентска фракциин заседани үсэгэлдэр үдэшэ боложо, Англиин премьер-министр Гарольд Вильсон партиин ударидагшаар дахяад нэгэн дуугаар hунгагдаhан байна. Правительстводо гурэнэй нэгэдэхи секретариин болон экономикын министрэй тушаал даажа байhан Джордж Браун лейборис партиин ударидагшын орлогшоор дахяад hунгагдаба.

Уласхоорондын ёhо гуримые хэрэгсээнэгүй

БЕРЛИН, октябриин 27. (ТАСС). Лондоной болон Баруун Берлинэй хоорондо агаарай зам сахаар нээхэ гэжэ Англиин «Бритиш юропиен эйруэс» гэжэ авиационно компаниин hанаашалжа байhан тухай ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министерство мэдүүлгэ толилоо.

Мэдүүлгэ соо иигэжэ заагдана. Уласхоорондын ёhо гуримай болон уласхоорондын дүршэлэй ёhоор гурбадахи гүрэнүүдэй газар дээгүүр ниидэхын тулада эдэ гүрэнүүдэй зохихо органуудай зүбшөөл хэрэгтэй болодог юм. ГДР хадаа Лондоной болон Баруун Берлинэй хоорондо дурсагдаhан компаниин самолёдуудай ниидэлгэ тухай хэлсээ баталаагүй, тэрэнэй органууд самолёдуудай ниидэхэ зүбшөөл үгөөгүй. Тиимэ болохолоороо, эдэ ниидэлгэнүүдые хэхэ хуулита үндэhэ баримта байхагүй.

Агаарай нюуса зам байгуулгаhaa уламжалан гараха бүхы хойшолонгуудай түлөө Англиин засагаархид хүсэд харюусалгатай байха [...] ГДР-эй МИД шууд сэхээр заа[...] ГДР-эй правительствын 1964 [...] июниин 22-то тогтоогдоhон дүр[...] тухай мэдүүлгэ соо hануулага[...] Зохихо хэлсээ батала нгүйгөөр ГДР-эй газар дээгүүр хэгдэhэн хууль бу[...]сын ниидэлгэнүүдэй аюулгүй бай[...] тухай найдуулга ГДР-эй правительствын үгэжэ шадахагүй байhан [...]хай энэ дүрим соо хэлэгдэhэн [...]ха юм.

США-гай ээрхэг түримхэй аашануудта харюу

ПНОМ-ПЕНЬ, октябриин 27. (ТАСС). Камбоджодо эсэргүү ээрхэг түримхэй аашануудаа саашадаа үргэлжэлүүлхэ болоо hаань, США-тай байгууллhан харилсаагаа Камбоджо болюулха байна. Хаанай ордон соо үсэгэлдэр үдэшэ болоhон зүблөөн дээрэ имэ шиидхэбэри абтаhан байгаа. Тус зүблөөе Камбоджын гүрэниие толгойлогшо хан хүбүүн Нородом Сианук хүтэлбэрилөө, тэрээндэ Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ хан хүбүүн Нородом Кантола болон ороной бусад хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшад хабаадаа гээд Кхмер Пресс агентство мэдээсэнэ. hүүлэй үедэ американо-урдавьетнамска ээрхэг түримхэй аашануудай үргэдхэн шангадхагдажа байhантай дашарамдуулагдан болоhон зүблөөн хадаа США-тай харилсаагаа болюулан сасуугаа, Вьетнамай Демократическа Республика[...] Урда Вьетнамай сүлөөрэлгын тү[...] тэмсэлэй национальна фронтые [...] дэрхэ, США-гай ээрхэг түри[...] этгээдүүдэй болон Сайгондохи тү[...]лагшадайнь ээрхэг аашану[...] «урдаhаань сохилто үгэхэ» тү[...] Камбоджын зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ [...] хиралта гаргаха гэhэн шиидхэб[...] мүн лэ баталан абтаа.

Японой социалистнуудай эрилтэ

ТОКИО, октябриин 26. (ТАСС). Шэнэ премьер-министрые томилхын тулада парламентын ээлжээтэбэшэ сесси ноябриин 1-дэ зарлаха тухай правительствада, либерально-демократическа зонхилхы партида эрилтэ хэхэ гэжэ Японой социалис парти шиидхээ. СПЯ-гай ЦИК-эй мүнөөдэрэй заседани дээрэ энэ шиидхэбэри батала абтаа.

«Үүсхэлые өөhэдынгөө гарта абаха, орон доторхи политическэ байдалые хубилгаха зорилгоор» СПЯ-гай түлөөлэгшэ Каваками гэгшые премьерэй тушаалда СПЯ дэбжүүлээ.

Ээлжээтэбэшэ сесси зарлаха тухай СПЯ-гай эрилтэ мүнөөдэр хоёр палатын түрүүлэгшэнэртэ барюулагдаха юм.

Икэдын тушаалhaa буулга зүбшөөгдэбэ

ТОКИО, октябриин 27. (ТАСС). Зонхилхы либерально-демократическа партиhaa парламентын депутадуудай хамтын суглаан мүнөөдэр боложо, партиин түрүүлэгшын тушаалhaa Японой премьер-министр Икэдын буулгые hайшааhан байна.

Гүрэнэй онкологическа институтда бэеэ шалгуулан үзүүлжэ, аргалуулжа байhан Икэда премьер-министрэй болон либерально-демократическа партиин түрүүлэгшын тушаалнуудhaa бууха гэжэ шиидэhэн тухайдаа үнгэрэгшэ воскресенидэ соносхоhон байгаа гэжэ мэдээжэ. Удаан саг соо аргалуулха баатай болоhон дээрэhээ политическэ ажал ябуулга элэбхитэйгээр эрхилжэ шадахагүй болоно.

Икэдын тушаалhaa буулгые баталха зуураа, хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадай хоорондо зүбшэл хээд, партиин шэнэ түрүүлэгшые hунгаха тухай дурадхалые депутадуудай хамтын суглаан hайшаагаа. Партиин шэнэ түрүүлэгшын кандидатурые депутадуудай хамтын суглаан баталха ёhотой болоно.

Суданай президентын шиидхэбэри

ХАРТУМ, октябриин 27. (ТАСС). Зэбсэгтэ хүсэнүүдэй Верховно Соведэй болон Министрнүүдэй кабинедэй—республика доторхи засагай эгээн дээдэ гүйсэдхэхы органуудай тараагдаhан тухай Суданай президент Ибрагим Аббуд үсэгэлдэр үдэшэ соносхоо. Энээн тухай президент Аббудай мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Энэ мэдүүлгыень Суданай информациин департамент хэблэлдэ зорюулан [...]раан байха юм.

Суданай Центральна Совет (парламент) hаяар зарлаха [...] шиидхэhэн тухайнь Аббудай [...] мэдүүлгэ соонь хэлэгдэнэ. Энэ [...] дуулгыень информациин департамент мүн лэ тарааhан байха юм.

Францийн таряашад буруушаалга хэнэ

ПАРИЖ, октябриин 26. (ТАСС). Суббото болон воскресенидэ бүхы Франци дотор болоhон буруушаалгын митингнүүд болон демонстрацинуудта хэдэ мянган таряашад хабаадаа. Профсоюзуудай уряагаар Турта—3.000, Блуада—3.500, Валансда—2.000, Алансондо 1.500, Ла-Рош-Сюр-Йондо—3.000 таряашад митинг хэжэ, жэжэ болон дунда ажахынуудые үгыруулхэ дал[...] хүргэхөөр правительствын бэелүүлдэг политикые бурууша[...]

Таряашадай жэжэ болон дунда ажахынуудай байдал hайжаруулхын тулада дары түргэнөөр хэмжээнүүдые абаха эрилтэнүүд митингнүүд дээрэ абтаhан резолюцинууд соо [...]дэбэ.

Түбэгтэй айлшан

НЬЮ-ЙОРК, октябриин 27. (ТАСС). Америкын «Морской дракон» гэжэ үhан доогуур ябадаг атомна онгосо гурбан хоногто айлшалхаар мүнөөдэр Гонконг ерээ. Энээн тухай мэдээсэхэ зуураа, Ассошиэйтед Пресс агентствын корреспондент иигэжэ заана. «Морской дракон» [...]даа Англиин колони бологшо Гонконгдо ерэhэн сэрэгэй түрүүшын атомна корабль болоно.

Редакторай орлогшо
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

БАЯН СИБИРИИН БААТАР АЛХАМ

(Түгэсхэл. Эхи[...]нь 2-дохи нюурта)

хүнэй гараар бүтээгдэhэн түмэр-бетон хаалтые дабажа ядаад, гэдэргээ халтирна. Байгал далайтай дэмы жэшэгдэнэ бэшэ. Совет хүнэй малтажа тогтооhон энэ үhан сөөрэмэй утань 230 километр, үргэниинь 20—22 километр юм. Гүнзэгынь хорёод метр, найман миллиард кубометр үhатай—ниитэ дээрээ мянган дүрбэлжэн километр талмай эзэлhэн үhан дайда нэмжынэ. Энэ ехэ үhан дайдые сөөрэм, нуур гэжэ яажа нэрлэлтэйб даа. Үнэхөөрөө далай. Энэ ехэ далай тогтоохын, Волго мүрэнhөө хоёр дахин ехэ үhатай Обь мүрэниие хаагаад, коммунизмын аша туhада хүдэлгэхын тулада хэды ехэ газар манай барилгашад малтаа, хэды шэнээн хайр, бетон адхажа, хэды зузаан хаалта хээб? Тоогүй ехэ даа.

Обь мүрэнэй хүдэр ехэ хүсэн Кузбассай заводуудта ошожо, булад, шэрэм хайлуулна, минеральна үтэгжүүлгэ гаргалсана, Алтайн хуба шарахан шэниисэ сэбэрлэлсэнэ. Барабин, Кулундиин талануудай уудамые тайхан, хэдэн үдэр транссибириин түмэр замаар зүүлжээ, баруулжаа табилуулхадамнай, маниие шэрэгшэ булад хүлэгтэ Обь мүрэн тамиржуулагша шандааhа шадалынь үгэнэ. Иигэжэ Обь мүрэн совет хүнэй мэдэлдэ орожо, коммунизмда хүдэлдэг болоо.

Обиин далайн эрьедэ шэмэг hайхан жэрбэгэр ута нарhан, хүhан мододой дунда үльгэр домогто хэлэгдэдэг мэтэ түргэнөөр эрдэм ухаанай томо гэгшын түб мүндэлшоо. Наукын олон томо ордонууд үдэшын наранай үнгэ туяа бүляалдаhан олон мянган сонхоороо яларан, үзэмжэтэ hайханаар шолоhоо уряална.

1957 ондо эхилжэ баригдаhан Сибирьтэхи эрдэм наукын түб болоhон энэ хотодо үнгэрhэн 6—7 жэл соо мянга гаран байшангууд: университедэй, научно-шэнжэлэлгын институдуудай гоё hайхан ордонууд, байрын, культура болон ажаhуудалай олон дабхар гэрнүүд баригдажа, гуша мянган хүн зонтой город болон ургаа.

Наукануудай Академиин Сибириин энэ отделениин директор — академик, мэдээжэ эрдэмтэн М. А. Лаврентьевэй хүтэлбэридэг гидродинамикын институт, академик С. А. Соболевой хүтэлбэридэг математикын институт болон научно-шэнжэлэлгын арбан табан институд энэ залуу городто баригдаад, хүдэлжэ эхилэнхэй. Тэрэнhээ гадна, үшөө дүрбэн институдынь Новосибирскдэ хүдэлнэ. Эрдэм наукын энэ городой онсо илгаань юуб гэхэдэ, эрдэмтэдынь бултадаа шахуу залуунууд, гуша наhа хүрөөгүй ябаhан зориг шадал түгэлдэр, шамбай хүбүүд, басагадууд.

Арадай ажахыда аша туhатай, мүн эрдэм наукын хүгжэлтэдэ ехэ нэмэри, шэнэ нээлтэ хэhэн эндэхи арба гаран эрдэмтэдтэ Ленинскэ шан hүүлэй табан жэл соо олгогдоо.

Новосибирск хотын гансахан Сибириин бэшэ, мүн Советскэ Союз соохи эрдэм наукын, соёл культурын утаа ехэ түб болоhые имэ баримтанууд харуулна: арбан гурбан дээдэ hургуули хүдэлнэ. Тэндэ 56 мянган студентнэр, 34 техникум, научно-проектнэ болон шэнжэлэлгын зургаанууд, арба гаран тусгаар мэргэжэлэй hургуулинууд хүдэлнэ. Новосибирскын ниитэ hуралсалай дунда hургуулинуудта 180 мянган үхибүүд hуража байна.

Новосибирскдэ ажаhуудаг зоной хахадынь hүүлэй арбан жэл соо баригдаhан гоё hайхан олон дабхар шэнэ гэрнүүд соо ажаhууна. Хүүгэдэй ясли, саадууд, поликлиникэ, больницанууд, hургуулинууд. Соёлой ордонууд олоор болоо. Хүгжэмэй культура хүгжөөлгэдэ ехэ габьяа харуулhанайнгаа түлөө Новосибирскын оперо ба баледэй театр академическэ нэрэ зэргэтэй өнэ жэлдэ болоо.

Областиин колхознигууд, совхозой хүдэлмэришэд энэ жэлдэ бараг ургаса ургуулаа. Тэдэнэр 95 миллион пууд таряа Эхэ орондоо худалдаха, тушааха тэhэн уялгатайгаар Октябриин hайндэрэй урдахи эдэ үдэрнүүдтэ эршэ хүсэ нэмэн хүдэлжэ байна. Үндэр ургаса ургуулхадань хими туhална. Суперфосфат, аммиачна селитрэ оруулhан газарhaa Бердиин совхозойхид гектарай 26 центнер ороо hо хуряагаа. Агроном И. А. Егоровой хүтэлбэридэг Бердиин совхоз тарилгынгаа бүхы талмай дээрэhээ дунда зэргээр 15 центнер ургаса хуряагаад, гүрэндөө 520 мянган пууд, тэрэ тоодо түсэбhөө гадуур 120 мянган пууд таряа тушаагаа.

Новосибирскын область мэргэжэл ехэтэй болоhон дүршэл ехэтэй малшадаараа мүн лэ суурхадаг. Хонишон ажалай түрүү дүршэлэй областной hургуулиие даадаг Купинска совхозой ахалагша хонишон Михаил Кливленов hайн амжалтанууды туйлаа. Зуун эхэ хониhоо 123 хурьга абажа, даажа абаhан хонидойнгоо тоо нэгэ жэл соо 2,2 дахин олон болгоо. Хонин бүриhөө 4,2 килограмм нооhо абаа. Имэ түрүү хонишод сүүта малшад Бараби, Кулундиин талануудта жэл бүхэндэ олошорно.

С. БАДМАЕВ.

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур.
196[...] оной октя[...]иин 29.

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственного производства и партийной жизни—47-59, 35-14, промышленного производства и партийной жизни—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: идеологического—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25—41, 38-30, информации—32-74 и переводов—34-05.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00257. Зак. № 1953.